

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
MENŲ FAKULTETAS
DIZAINO KATEDRA

MAGISTRO DARBAS

„AKSESUARAI IŠREIŠKIANČIOS ŽMOGAUS PRIKLAUSOMYBES“

**DARBĄ ATLIKO: D.DIZ. MAG. NORA MAČYTĖ
DARBO VADOVAS: DOC. VIRGINIJUS ŠIMOLIŪNAS**

2010 m.
ŠIAULIAI

TURINYS

I. ĮVADAS	4
1.1 Magistro darbo tikslai.....	5
1.2 Temos aktualumas.....	5
1.3 Temos nagrinėjimo bendrosios charakteristikos.....	6
1.3.1 Tyrimo tikslas.....	6
1.3.2 Magistro darbo uždaviniai.....	6
1.3.3 Aksesuarų projektavimui taikomi šie tyrimo metodai.....	6
1.3.4 Grafinio dizaino projektui taikomi šie tyrimo metodai.....	7
1.3.5 Metodologija.....	7
1.3.6 Tyrimo imtis.....	7
1.3.7 Tyrimo praktinės dalies organizavimas.....	8
II. ANALOGŲ IR PROTOTIPŲ ANALIZĖ, TEMA „AKSESUARAI IŠREIŠKIANČYS ŽMOGAUS PRIKLAUSOMYBĖS“	9
2.1 Priklausomybės samprata.....	9
2.1.1 Problemiškumas.....	9
2.1.2 Priklausomybių formos.....	10
2.2 Analogai aukštojoje madoje.....	17
2.2.1 Aukštoji mada: ištakos, tradicijos, dabartis.....	17
2.2.2 JEAN PAUL GAULTIER biografija, kūryba ir gyvenimo faktai.....	20
2.2.3 alexander mcqueen kūryba.....	29
2.3 Viduramžiai. Aksesuarų prototipai.....	35
2.3.1 Diržo samprata.....	37
2.3.2 Diržo paskirtis. Aprangos diržo funkcijos.....	37
2.3.3 Nekaltybės diržas.....	38
2.3.4 Riterių apranga.....	45
2.4 BDSM bendruomenė.....	47
2.4.1 BDSM samprata.....	47
2.4.2 BDSM istorija.....	48
2.4.3 BDSM minėjimas Kamasutroje.....	48
2.4.4 BDSM ir fetišas.....	49
2.4.5 Japoniška vergovė.....	50
2.4.6 BDSM mada: oda, antkakliai, skiriamieji ženklai.....	50
2.5 Prototipai subkultūrose. Subkultūrų pavyzdžiai.....	52
2.5.1 Subkultūra.....	53
2.5.2 Subkultūrų pavyzdžiai:.....	54
III. GRAFINIO DIZAINO PROJEKTO „AKSESUARAI IŠREIŠKIANČYS ŽMOGAUS PRIKLAUSOMYBĖS“ DARBO TECHNINĖ ANALIZĖ	60
IV. PLAKATŲ PASKIRTIS. ĮGYTŲ ŽINIŲ PRITAikomumas PRAKTINIAME DARBE	67
IŠSVADOS	68
LITERATŪROS SARAŠAS:	69
PRIEDAI	70

Summary

Accessories, the details reveal human sense of style. They give us possibility to know about willing to express the personality . Accessories, allows you to unite personalities with common interests, pride or same weakness . It makes easier to find the tone of communication with another person. History shows, that the wearing of accessories is not just a positive transfer of knowledge,

This caused the power to change or tendencies demonstration. We can say that the choice of accessories is strongly developed characters in the language of susikalba many different nationalities. In this master's work chosen for expressing the human dependency analysis, and authentic examples of creativity. A historical overview of analog accessories, and based on psychological literature ,also on the basis of psychological literature - a breakdown of the nature of human addiction.

Twentieth century at the end and beginning of the twenty-first man takes the daily addiction, like a normal tone, not shocking surrounding. My job is to create XXIa. accessories, which are typical for me, an individual style that would become focal points of the promotional posters and the wake of the dependency or just for promoting the interest in them .. but refused to be indifferent.

Tema: „AKSESUARAI IŠREIŠKIANČIOS ŽMOGAUS PRIKLAUSOMYBĖS“

I. ĮVADAS

Aksesuaras skleidžia koduotą žinią apie save norinčią išreikšti asmenybę. Aksesuarai leidžia sukurti bendrų pomėgių, pasididžiavimų ar silpnybių turinčių žmonių grupes. Taip pat jie leidžia lengviau rasti bendravimo toną su kitu žmogumi. Istorija rodo, kad aksesuarų dėvėjimas tai nėra vien teigiamų žinių perdavimas – tai prievartos, galios ar keistų polinkių demonstravimas. Galime teigti, kad aksesuarų pasirinkimas tai stipriai išvystyta simbolių ir ženklų kalba, kuria susikalba daugybė skirtingų tautybių žmonių. Šiame magistro darbe pasirinkta aksesuaro išreiškiančio žmogaus priklausomybę analizė, bei autentiškų pavyzdžių kūryba. Pateikiama istorinė aksesuarų analogų apžvalga, bei remiantis psichologine literatūra - suskirstomos pagal pobūdį žmogaus priklausomybės. XX pabaigoje ir XXI pradžioje žmogaus priklausomybės įgauna kasdienį, tarsi įprastą atspalvį, nebešokiuoja aplinkinių, nebeverčia suklusti ir imtis priemonių su jomis kovoti.

Kiekvienas asmuo, sąmoningai ar ne, savo išore siunčia aplinkiniams signalus bei informaciją apie save. Jokio stiliaus ar tvarkos nepaisymas – tai ryškus protestas prieš kokybę ir tvarką – aplinkiniai tai gali atkoduoti kaip pranešimą, kad esate neatsakingas. Prastų, netinkamų ar visai jų nebuvimas tai informacija, kad gal jums trūksta supratimo, kultūros ar fantazijos. Ir atvirkščiai – skoningai, tikslingai parinktos detalės rodo žmogaus stiliaus pojūtį, jo inteligenciją, išprusimą ir socialinį statusą. Kūrybingiausių dizainerių niekada netenkino vien tik drabužių, interjerų, baldų kūryba. Norint sukurti vientisą, iki galo išbaigtą stilių reikia papildomų detalių tikslui įgyvendinti. Suknelės be diržų, apyrankių, interjerai be pagalvių, paveikslų, kilimų atrodytų neužbaigti, trūktų akcentų. Aksesuarai dažniausiai ir tampa tais akcentais. Mano darbo tikslas sukurti aksesuarus, man būdingu, individualiu stiliumi, kurie taptų pagrindiniais akcentais socialinės reklamos plakatuose.

Pritardama sociologinės estetikos idėjoms, remiausi Ch.Lalo struktūralizmu: „ Kaip jau esame minėję, jis pabrėžė dvi svarbiausias meno kūrybos sąlygas – psichologinę (menininko talentas, charakteris, patirtis) ir techninę.“ (Meno sociologija / Algirdas Gaižutis. - Vilnius: Enciklopedija, 1998) Asmeninė patirtis, charakteris, techninių dalykų išmanymas leidžia jautriau reaguoti į aplinką, ar į esamą situaciją, naujai į ją pažvelgti, susimąstyti.

„ Forma iškalbingiausia kompozicijos dalis. Visais laikais įvairūs menininkai ir filosofai jos genezei ir tektonikai skyrė daugiausia dėmesio. Vieni ją siejo su turiniu, kiti jai teikė savarankišką

estetinę vertę. Ypač tuo požiūriu nesutarė materialistines ir idealistines nuostatas atstovai. Platonas ir Aristotelis formą siejo su daikto esme, suvokiama protu. Jie formą laikė tobula vertybe, priskirdami jai filosofinę būties ir dieviškąją procesų jėgą. I.Kantas, priešingai, formai priskyre gnoseologinę reikšmę, neatskleisdamas daiktų esmės. Šiaip ar taip forma atspindi menininko individualybę, sugebėjimą jausti ir mąstyti, savo kūryboje pakilti į naują kokybės lygį. “

„ Akivaizdžiausius sandaros tipus mums teikia gamta. Visi jos kūriniai yra vienokios ar kitokios struktūros, kuri galbūt ne visada pastebima. Medžio konstrukcija su kamienu ir šakomis yra atvira ir aiški, o žmogaus skeletą galima tik įsivaizduoti. Norint suvokti žmogaus kūną reikia išmokti stebėti, į objektus žiūrėti kiaurai. Žmogus nesuvokdamas formos sandaros dėsniumo, objektą priima dalimis. Tik emocionaliai suvokiami gamtos dėsniumai tampa estetiniais reiškiniiais. “ (Juozas Adomonis / „ Nuo taško iki sintezės “)

„Formos tektonikos studijos remiasi šiais šaltiniais : gamta, liaudies dirbiniais, architektūra bei profesionaliąja daile. “ “ (Juozas Adomonis / „ Nuo taško iki sintezės “)

Mano pažinimo šaltinis yra viduramžių amatai, riterių ir gyvūnų šarvai. Jie pasižymi aiškia tektonika, antropometriniiais požymiais, ir funkcija. Tai būdinga dizaino gaminiams, taikomajai dailei. Manau, derindama praktinę ir meninę kompoziciją, konstrukciniai elementai ir projektas įgys aktualią prasmę, atskleis sumanytas idėjas.

1.1 Magistro darbo tikslai

- Mano baigiamojo darbo tikslas suprojektuoti aksesuarus ir sukurti grafinio dizaino projektą.
- Išanalizuoti aksesuarų funkcijas, bei jų platesnio pritaikymo galimybes.
- Grafinio dizaino projekto idėjas perteikti vizualiai ir įtaigiai. Atspirties taškas žmogaus manijos, priklausomybės.

1.2 Temos aktualumas

Aksesuarų poreikis išliko per visą žmonijos istoriją, keitėsi tik jų formos ir socialinis kontekstas. Viduramžiais drabužius pradėta puošti brangakmeniais, patobulėjus kalvystės amatui, paplito apyrankės, krūtininės grandinės bei įspūdingi metaliniai drabužiai – šarvai. Jie, pagrindinis akcentas, simbolizuojantis apsaugą. Apsauga nuo priklausomos, blogų norų valdomos asmenybės, kuri išprovokuoja įvairaus pobūdžio problemas: socialines, psichologines. Kaip apsisaugoti nuo

tokios nestabilios, turinčios priklausomybę¹ asmenybės? Kovoti, gintis, saugotis. Socialinės, ekonominės problemos skatina ieškoti problemos sprendimo būdų, vieną jų siūlo dizaineriai – efektyvią socialinę reklamą. Meninės kalbos simboliais išreikšti savo sumanymus, skleisti savo meninę patirtį, pristatyti savo darbus, kurių prasmė užmegzti kontaktą, diskusiją su žiūrovu. Iš visų amžiaus grupių jaunimas dažniausiai siejamas su vizualiąja kultūra, todėl šis projektas kuriamas jiems. Jaunimo nuomonę daugiausia veikia reklama, madingi plakatai. Dizaineriai, palyginti su kitų sričių darbuotojais, dėl savo profesijos pobūdžio, turi gerokai daugiau galimybių įtakoti žmonių supratimą apie socialines problemas.

1.3 Temos nagrinėjimo bendrosios charakteristikos

Tyrimo objektas: grafinio dizaino projektas „AKSESUARAI IŠREIŠKIANČIUS ŽMOGAUS PRIKLAUSOMYBES“

1.3.1 Tyrimo tikslas

Išanalizuoti aksesuarų funkcijas, jų platesnio pritaikymo galimybes.

Hipotezė:

Tikėtina, kad aksesuarai gali būti daugiafunkciniai: atlikti estetinį vaidmenį, taip pat apsaugoti nuo smurto, prievartos, bei įspėti išskirtinius pomėgius.

1.3.2 Magistro darbo uždaviniai

- Pasiūlyti naujoviškų dizaino sprendimų aksesuarų kūryboje.
- Meninei idėjai suteikti teorinį pagrindą.
- Sukurti grafinio dizaino projektą.

1.3.3 Aksesuarų projektavimui taikomi šie tyrimo metodai

---

¹ Priklausomybė - liguistas polinkis kartoti tą patį veiksmą ar vartoti tą pačią medžiagą pakartotinai daug kartų išsivysto į priklausomybę.

Analogų ir prototipų analizė, leidusi plačiau įsigilinti į aksesuarų funkcijas.

Probleminiai metodai:

Aksesuarų daugiafunktionalumas. Ar gali vienas aksesuaras turėti daugiau negu vieną paskirtį.

Idėjos paieškos: viduramžių amatininkų dirbiniai, gamtos formos, Jean Paul Gaultier kolekcijos, Eskizavimas, maketavimas, projektavimas.

Plakatų sprendimų ieškojimai, apipavidalinimas.

1.3.4 Grafinio dizaino projektui taikomi šie tyrimo metodai

Taikomieji – sprendimai remiasi jau turimomis žiniomis, remiantis jomis pristatomas naujas požiūris į aksesuarų paskirtį.

1.3.5 Metodologija

„Sociologinės estetikos išeities taškas – „estetinės vertybės priklauso ne nuo menininko, o nuo socialinės aplinkos, kuri formuoja menininką, jo skonį, jauseną, nuo jos priklauso meno kūrinio pripažinimas. Socialinis determinizmas – socialinė aplinka sąlygoja meno kūrinį. Meno ir kultūros vertybės yra sąlygiškos, reliatyvios. „ V.Kavoliui² stilius – tai pirmiausia esamos padėties suvokimas“, o „kūryba – tai naujų formų arba gyvenimo (pergyvenimo) stilių, dvasinės laikysenos išreiškimas. Jis priėjo tokią išvadą: menas įteisina arba priešingai pasmerkia socialines struktūras; sustiprina kultūrinės vertybes, kurdamas psichologiškai suderintus vertybes, emociškai sužmogina tas abstrakčias, sąmonės užfiksuotas vertybes.“ („ Estetika tarp tobulumo ir mirties “ / Algirdas Gaižutis .VIII skyrius)

1.3.6 Tyrimo imtis

Šiam tyrimui buvo surinkta analogų ir prototipų visuma. Dabar svarbu įvertinti savo darbą kitų kūrėjų kontekste. Įvertinti savo dizaino projektą mano pačios kūrybos kontekste. Tyrimui buvo apibrėžtas laiko tarpsnis – tai V – XV a. (viduramžiai) ir XXI a. Buvo imami aksesuarai

---

² V.Kavolis: – meno sociologas, jo idėjoms įtaką darė amerikinės meno sociologijos tradicijos, kuriai būdingas empirizmas ir įvairių meno ryšių su kitomis kultūromis sritimis pagava. („ Estetika tarp tobulumo ir mirties “ / Algirdas Gaižutis)

viduramžių laikotarpių ir jų funkcijos, ir tie patys aksesuarai šiuo laikotarpiu. Žiūrima kaip keitėsi jų stilius, apdirbimas, funkcija. Kai kurie tapo nebenaudojami. Aš šiame projekte remiuosi sociologine estetikos teorija. „Estetinės vertybės priklauso ne nuo menininko, o nuo socialinės aplinkos, kuri formuoja menininką, jo skonį, jauseną, nuo jos priklauso meno kūrinio pripažinimas.,, („ Estetika tarp tobulumo ir mirties “ / Algirdas Gaižutis) Įvertinusi savo darbą bendrame kontekste, galiu pasakyti, kad atskleidžiau naują požiūrį į aksesuarus, išėmiau aksesuarus iš įprastos socialinės aplinkos (viduramžių) ir pritaikiau juos šiandienai. Atradimų nepadariau, rėmiausi savo patirtimi kurdamą tokį projektą, kuris mane įkvėpia, tikiuosi ir kitus šio projekto vertintojus.

1.3.7 Tyrimo praktinės dalies organizavimas

Maketuodama aksesuarus kreipiau dėmesį į trimatės formos kompoziciją³: elementus, jų dydžius, apimtį, išsidėstymą, kad aksesuarai atliktų estetinį ir funkcinį vaidmenį. Rėmiausi viduramžių šarvų kompozicijomis. Jie komponuojami simetriškai, Šiame darbe pasirinkau ir naudoju asimetriškas kompozicijas. „Asimetrija pagrįstas formų harmonizavimas yra funkcijos diktuojama būtinybė šiuolaikinėje architektūroje, interjeruose, tvarkant aplinką. Jis atsispindi net aprangoje. Tokiam komponavimo principui reikia subtilesnio formos pojūčio, skonio, kuris įgyjamas specialiu lavinimu ar per tradiciją.“ (J. Burneika „Forma. Kompozicija. Dizainas.“) Taip pat svarbu detalių forma ir jų ritmiškumas⁴, išsidėstymas. Šiuolaikiniai estetikos kriterijai labai liberalūs, tad man labai svarbus emocinis aksesuarų ir plakatų poveikis.

---

³ Trimatės formos kompozicija – tai skulptūrinių, įvairių erdvinių, vientisų arba sudėtingos struktūros formų komponavimas, panaudojant įvairiausias medžiagas.

⁴ Ritmas – tai visokia kaita, išreiškiamą kiekybiniu jame esančių elementų kartojimo dėsniu. A.Einsteinas laiške Le Corbusier rašė, kad ritmas – tai proporcijų gama. Trukdanti daryti blogai ir padedanti daryti gerai. (J. Burneika „Forma. uKompozicija. Dizainas.“)

II. ANALOGŲ IR PROTOTIPŲ ANALIZĖ, TEMA „AKSESUARAI IŠREIŠKIANČIOS ŽMOGAUS PRIKLAUSOMYBĖS“

2.1 Priklausomybės samprata

Priklausomybių samprata - tai sveikatos sutrikimas, liguistas polinkis kartoti tą patį veiksmą ar vartoti tą pačią medžiagą pakartotinai daug kartų. Tai stiprus psichologinis pripratimas, teoriškai galintis išsivystyti bet kokiai malonumą teikiančiai veiklai arba nemalonius jausmus sukeliančios veiklos vengimui.

Dažniausi arba labiausiai žinomi pavyzdžiai yra psichologinė priklausomybė:

- azartiniams žaidimams
- žmogui
- apsipirkinėjimui
- interneto naršymui
- pornografijai
- darbui

2.1.1 Problemiškumas

Toks elgesys gali išprovokuoti kitokio pobūdžio problemas tiek socialines, tiek psichologines. Priešingai nei fizinės priklausomybės atveju, neturėdamas galimybės užsiimti atitinkama veikla asmuo nepatiria jokio fizinio diskomforto, abstinencijos sindromo, tačiau patiria psichologinį diskomfortą.

Psichologinė priklausomybė gali išsivystyti kartu su fizine, pavyzdžiui, kai vartojami fizinę priklausomybę sukiantys narkotikai. Dažnai tai būna priklausomybės nikotinui (cigaretės) atveju. Tokia priklausomybės forma priklauso ir nuo žmogaus valios – skirtingai nei fizinę priklausomybę, psichologinę įmanoma nugalėti vien valios pastangomis. Taip pat gali padėti psichologo pagalba. Psichologinė priklausomybė dažnai susijusi su tolerancija nors tai nėra tas pats.

Tikslai:

- Išanalizuoti šiuolaikines priklausomybių sampratas.
- Susipažinti ir įvertinti įvairias priklausomybių formas, suprasti priklausomybių vystimosi principus, etapus ir metodus.
- Pritaikyti kuriant grafinio dizaino projektą.

2.1.2 Priklausomybių formos

- **Azartiniai žaidimai**

Azartinių žaidimų aukos, pradėjusios gydytis, pripažįsta, kad vaikėsi iliuzijos - uždirbti kuo daugiau "guminių" pinigų. Bet gydimosi dažnas taip ir nebaigia - pasirenka savižudybę.

Pašnekovė pamini vieno rusų advokato pasiūlymą, kaip reikėtų mažinti sergančiųjų ludomanija skaičių. Jis siūlo riboti lošimo automatų stovėjimo vietas ir žaidimo laiką. Anot psichiatrės, tokie pasiūlymai primena tarybinius laikus, kai buvo ribojamas alkoholio pardavimo laikas arba įvesti talonai.

"Bandymai spręsti ludomanijos problemą tokiais būdais nėra efektyvūs", - advokato pasiūlymus įvertino medikė. Gydytojos nuomone, priklausomybės lošti priežasčių ne ten ieškoma. Narkomanu, alkoholiku ar ludomanu dažnai tampama bandant užpildyti vidinę tuštumą.

Didelė dalis būsimų priklausomybės aukų žaidimais susidomi, kamuojami depresijos ar skaudžių išgyvenimų. Žmogus įsivaizduoja, kad žaisdamas galės pabėgti nuo niūrių minčių ir smagiai praleisti laiką. Sergantis depresija žmogus gali greičiau susirgti ludomanija nei kiti.

70 proc. žmonių, priklausomų nuo azartinių žaidimų, prisipažįsta patiriantys vienatvę. Žaisdami jie siekia pabėgti nuo vidinio nepasitenkinimo arba tikisi rasti draugų. Specialistai įspėja, kad tarp lošėjų draugų geriau neieškoti. Mat apimti azarto jie galvoja tik apie savo poreikius.

Tapti priklausomam nuo lošimų gresia ir neturintiems rimtesnio pomėgio ar gyvenimo tikslo.

Loterijos - tik nekaltas žaidimas?

Daugelis psichiatrų vieningai sutaria dėl simptomų, išduodančių, kad žmogus tapo priklausomas nuo žaidimų.

Vidinė kova tarp noro žaisti ir savęs ribojimo, statomos vis didesnės sumos, kol galiausiai jos viršija finansines galimybes, bėgimas nuo kaltės jausmo ar liūdesio, siekimas

susigražinti praloštus pinigus, melas artimiesiems - tai vos keletas psichiatrų nurodomų ludomanijos požymių. Pusė pacientų prisipažįsta priklausomi nuo azartinių žaidimų tapę jau pirmaisiais lošimo mėnesiais. Kitai daliai ligonių priklausomybė atsiranda per pusmetį.

Beje, ludomanai⁵ išloštus pinigus vadina "guminiais": jie taip pat lengvai išleidžiami, kaip ir uždirbami. Pacientai pripažįsta, kad planai, jog išloštus pinigus kam nors panaudos, - tik iliuzija.

Rusai jau suvokia liūdnas ludomanijos pasekmes. Šios šalies psichiatrai prieš porą metų pradėjo kelti šį klausimą. Manoma, kad 300 tūkst. Maskvos gyventojų kenčia nuo lošimų priklausomybės. Psichiatrai kas 20-ą Rusijos gyventoją laiko potencialiu ludomanu. Medicinos mokslų daktarė spėja, kad rusų pateikta statistika nedaug kuo turėtų skirtis ir Lietuvoje. Beje, didžiausi azartinių lošimų mėgėjai yra australai.

- **Priklausomybė nuo santykių, žmogaus**

Perpratus savo vaikystės įspūdžius, kartais pavyksta geriau suvokti priklausomybės nuo kitų žmonių ištakas. Ši priklausomybė dažnai susijusi su ne visai įsisąmonintais jausmais bei siekiais: kova už viršenybę ar nesugebėjimu prisiimti atsakomybės už savo gyvenimą, „gelbėtojo“ laukimu.

Užkariautojas

Kino filmuose esame ne kartą matę, kaip valdingas vyriškis bando priversti paklusti įnoringą gražuolę. Galiausiai, visų žiūrovių džiaugsmui, jis besąlygiškai pasiduoda ir nuolankiai prašo meilės. Tokių kino filmų kūrėjai supratingai nevaizduoja tolesnių šios poros santykių. Realiame gyvenime artimas ryšys irgi neretai užmezgamas vien tam, kad pora išsiaiškintų, kas viršesnis. Tikint, jog vienas turi valdyti, o kitas — paklusti, galima ilgai žaisti santykių žaidimą, kai ir seksas, ir turtas, ir vaikai, o kartais ir liga tēra tik priemonė valdyti partnerį.

Akivaizdu, jog toks žaidimas žlugtų, jei abu jo dalyviai galėtų apsieiti vienas be kito, jei galėtų nors dieną kitą likti tik su savimi.

---

⁵ Ludomanas - Gydytojų patarimai > Gydytojau, patark! > Ludomanas – priklausomas nuo lošimo.

Gelbėtojo pasirodymas

Kita kino filmų scena: ji skęsta urve, iš kurio nėra išėjimo, blogiukai atsuko visus čiaupus, ją tuoj užpils vanduo. Arba ji vos laikosi ant uolos atbrailos, jos pirštai jau atsileidžia, ji tuoj kris į prarają... Bet čia pasirodo jis — gelbėtojas. Tas šaunuolis ne tik išspręs visas problemas, bet ir apgins bei mylės.

Visi mes nuolat turime rūpesčių. Visiems mums praverstų gelbėtojas. Nebūtinai jis turi kovoti su žmonijos priešais, pakaktų, jeigu pasirūpintų neužsivedančiu automobiliu ar pakeistų spyną. Suprantama, visa tai galima atlikti ir be jo, paprasčiausiai sumokėjus samdomam remontininkui. Tačiau ieškoti gelbėtojo juk smagiau.

- **Pirkimo manija**

Tai priklausomybė nuo veiklos. Tokiems žmonėms malonumo šaltinis – apsipirkinėjimas. Apsipirkę jie jaučiasi gerai, įgyja daug teigiamų emocijų, patiria pasitenkinimą. Jeigu ilgiau negali išeiti į parduotuvę apsirikti, jie jaučiasi prislėgti, slogios nuotaikos. Nevaldomas apsipirkinėjimas pripažintas liga

Amerikiečiai psichiatrai priėjo prie išvados, kad jei žmogus negali nė dienos praleisti ko nors nenusipirkęs, tai jau liga. Remiantis naujausiuoju “Amerikos psichiatrijos žurnalo” numeryje paskelbtais duomenimis, šalyje yra maždaug 10 mln. žmonių, kuriems apsipirkimas yra *idée fixe*⁶.

Šiuo metu Amerikos psichiatrijos žinyne yra įrašas apie naują ligą - visą užvaldantį ir persekiojantį apsipirkimą. Šis susirgimas prilyginamas alkoholizmui. Tai būseną, kai žmogus nebegali atsispirti pirkimo manijai. Daugeliu atvejų tokie žmonės bankrutuodavo, nes negalėdavo kontroliuoti savo išlaidų. Tuo tarpu neseniai Švedijoje buvo įkurta vadinamoji šopoholikų paramos grupė. Iki šiol Švedijoje nuo pirkimo priklausantys žmonės niekur negalėjo gauti pagalbos. Šios organizacijos įkūrėja Ana Brita Aldeman (Anna-Brit Aldeman) tikisi, kad ši nauja organizacija jiems padės.

“Mane atleido iš darbo, nes iš kompanijos kasos pasisavinau 1 mln. švedišku kronų (daugiau nei 100 tūkst. eurų). Šiuo pinigais daugiausia išleidau drabužiams”, - sakė moteris.

---

⁶ *Idée fixe* (iš angl.k) – užfiksuota, sugalvota idėja.

Nuo pirkimo manijos kenčiantys žmonės ne visada suvokia, kas jiems yra. Jie labai dažnai nebegali suvaldyti savo pirkimo aistros ir puola į depresiją. Tačiau psichologai, į kuriuos kreipiasi apsipirkimo manijos kamuojami žmonės, gydo juos būtent nuo depresijos neišsiaiškinę jos priežasčių. Amerikos psichiatrai mano, kad “šopoholizmas⁷” yra tokia pat liga, kaip ir kitos žmogiškos priklausomybės ligos. Prie apsipirkinėjimo manijos apsėstųjų, anot jų, galima priskirti maždaug 5 proc. amerikiečių.

- **Interneto vergovėje**

Dalį žmonių internetas masina galimybe užmegzti įvairias pažintis, neretai peraugančias pseudo intymius⁸ santykius. Gydytojos teigimu kibernetinių pažinčių peraugimas į kibernetinį seksą nieko gero nežada. Perdėtas susižavėjimas internetu ir laiko stūmimas priešais kompiuterių ekranus dažnai nustelbia asmeninius santykius tiek, kad jie baigiasi skyrybomis. Tiesa, kaip pastebi D. M. Wieland, internetinės priklausomybės paplitimą kol kas yra gana sunku įvertinti. Lygindama su kitomis priklausomybių ligomis, D. M. Wieland teigia, kad nuo 5 iki 10 interneto vartotojų gali skūstis vienokiais ar kitokiais priklausomybės, nuo interneto sutrikimais. Tokie sutrikimai gali pasireikšti nesirūpinimu savo sveikata bei išvaizda, miego sutrikimais dėl ilgo darbo prie kompiuterio, labai sumažėjusiu fiziniu aktyvumu ir bendravimu su kitais asmenimis. Dažnai pacientai skundžiasi išsausėjusiomis akimis, skausmais rankų riešuose.

Nuo interneto priklausomybės kenčiantys asmenys dažnai patiria abstinencijos priepuolius, kai jie nėra prisijungę prie interneto, nevalingai judina pirštus, atkartodami teksto rinkimą klaviatūra. D. M. Wieland teigimu daugelis internautų, kuriems pasireiškia priklausomybė nuo interneto, neretai skundžiasi depresijos simptomais, piknaudžiauja alkoholiu, rūkalais ar narkotikais.

Savaime suprantama, didžioji dalis priklausančių nuo interneto asmenų neigia savo priklausomybę. Įprastinis atsakymas „dar vieną minutę“, paprašius atsijungti nuo interneto, yra sulyginamas su alkoholiko teigimu, kad jis nustos gerti, išgėręs dar vieną taurelę. Jie paprasčiausiai negali susitaikyti su mintimi, kad gali būti priklausomi nuo kokios tai mašinos...

---

⁷ Shopaholic (iš angl.k.) – pirkėjas, negalintis nepirkti.

⁸ gr.k. *pseudo* – tariamas.

- **Sekso priklausomybė**

Sekso priklausomybe besidomintys psichoterapeutai tikina randantys vis daugiau įrodymų, kad seksas kaip ir maistas ar liguistai nevaldomas apsipirkinėjimas sukelia priklausomybę panašiai kaip narkotikai ar alkoholis. Nors tai ne konkreti medžiaga, o procesas, tačiau jo metu smegenys gauna tas pačias chemines medžiagas. Teigiama, kad seksas ir meilė skatina tų pačių medžiagų išsiskyrimą kaip ir heroinas ar kokainas. Štai kodėl žmogus pradeda elgtis taip, kad jo smegenys ir vėl žūtbūt gautų tų medžiagų.

Idėjos šalininkai nesutaria, koks procentas žmonijos apimtas seksualinės priklausomybės: vieni teigia, kad 6–8 proc., kiti nurodo mažesnius skaičius — 3–6 proc. Tačiau ir vieni, ir kiti sutaria, kad vyrams šis sutrikimas pasitaiko 10 kartų dažniau nei moterims.

Kaip rodo JAV statistiniai duomenys, pusė seksualine priklausomybe sergančių (ar tikinčių, kad serga) žmonių vaikystėje buvo patyrę seksualinį priekabiavimą, o trys ketvirtadaliai jų kenčia ir nuo kitų priklausomybių — narkotikų bei alkoholio.

Kaip tiesiog palaidą seksualinį gyvenimą atskirti nuo seksualinės priklausomybės? Nustatyti keturi skiriamieji požymiai:

1. Seksualinė priklausomybė tampa įkyria idėja, jos neįmanoma kontroliuoti, žmogus stengiasi bet kokia kaina ją patenkinti, nepaisydamas pasekmių.
2. Bet kokie mėginimai nuslopinti šį geismą būna nesėkmingi.
3. Šią priklausomybę sukelia psichologinės priežastys; ja paprastai maskuojami kiti žmogaus gyvenimo procesai ar įvykiai.
4. Būti priklausomam nuo sekso — nemalonu.

Svarbiausias kriterijus, žinoma, yra žmogaus savijauta: jeigu miegi su kuo pakliūna ir dėl to jautiesi laimingas, seksualinės priklausomybės nėra. Jei miegi su viena partnere, bet daug kartų per dieną ir dėl to jautiesi labai nelaimingas, seksualinės priklausomybės klinikos pasiruošusios Tau padėti.

Prieš

Seksualiniai žmonių pomėgiai natūraliai skiriasi, todėl kyla pavojus, kad žmogus, gyvenantis normalų lytinį gyvenimą, save ims laikyti nenormaliu. Kaip nustatyti, kada paprasčiausi seksualiniai eksperimentai peržengia „normalumo“ ribą ir tampa manija bei destruktiviu⁹ įpročiu?

Griežčiausiai šią priklausomybės formą kritikuoja kitų — narkotinės ir alkoholinės — priklausomybių fronto darbuotojai. Jų nuomone, seksą prilyginti narkotikams, atimantiems iš žmogaus viską ir sugriaunantiems jo gyvenimą — ne tik kvaila, bet ir neatsakinga. Kaip ir mėginti pateisinti savo ydingus įpročius medicininio „priklausomybės“ terminu: kai kurie žmonės sako jaučiasi „priklausomi“ nuo televizijos serialų. Vadinasi, ir jiems reikia kurti reabilitacijos klinikas?

Net seksualinės priklausomybės šalininkai pripažįsta, kad tik labai nedidelė dalis aistrų iškamuočių žmonių turi medicininio pobūdžio problemų. Be to, medikai sutinka, kad nauja psichiatrinė diagnozė visada kelia pavojų, kad žmonės pradės „atrasti“ turį šį susirgimą — panašiai nutinka vartant medicinos enciklopedijas, kai ima atrodyti, kad jauti ligų, apie kurias tuo metu skaitai, simptomus.

O svarbiausias šios priklausomybės priešininkų argumentas yra tas, kad žmonija dar kartą mėgina rasti lengvą sprendimą, vaistą, kuris padėtų lengvai išspręsti moralinį sudėtingų žmonių santykių galvosūkį.

Aukos prabyla viešai

Viena šviežiausių seksualinės priklausomybės istorijų nuskambėjo ne JAV, pripratusioje prie panašių nuotykių, o Europoje. Monake gyvenantis senas, bet turtingas lordas Leydlou sučiuptas užsisakinėjęs iš Londono prostitutės (kainavusias po 3 tūkstančius svarų sterlingų), rengęs orgijas prezidentiniuose viešbučio numeriuose su upėmis alkoholio ir kokaino takais. 64 metų senolis, pasak dienraščio „News of the World“, smaginosi „kokaininiais¹⁰ sadomazochistiniais žaidimėliais“. Kaip atskleidus tiesą sureagavo 760 milijonų svarų sterlingų

---

⁹ Destruktyvus - tai neproduktyvus konfliktas, kai prasiveržia emocijos.

¹⁰ Kokainas – natūralus alkaloidas, jo yra krūmo *Erythroxylon coca* (augančio Meksikoje, Pietų Amerikoje, Vakarų Indijoje, Indonezijoje) lapuose. Į arbatžoles panašiuose džiovintuose kokos lapuose yra apie 2 proc. kokaino. Kokainas populiarus dėl euforinio ir stimuliuojamojo poveikio. Tai vienas iš seniausiai vartojamų narkotikų.

turtą valdantis, vedęs aristokratas? Paprašė visuomenės supratimo ir užuojautos, mat jį kankina didžiulė seksualinės priklausomybės neganda. Lordas nepasididžiavo šalia jį sužlugdžiusio straipsnio paskelbti savo viešą atsiprašymą, skirtą draugams ir kolegoms, kuriame prisipažino ne kartą kreipęsis pagalbos į medikus, tačiau priklausomybės taip ir nesugebėjęs atsikratyti. Beje, lordo sutuoktinė nepareišė jokio protesto, atvirksčiai, demonstruoja supratingumą ir palaiko savo paklydėlį vyrą.

Pranešama, kad lordas šešioms savaitėms išvyko į Pietų Afrikoje esančią specialią kliniką, taip pat paaukėjo milijoną svarų sterlingų vienai Didžiosios Britanijos organizacijai, padedančiai žmonėms, kuriuos kankina analogiškos problemos.

Neseniai sadomazochistinės¹¹ orgijos metu buvo užkluptas ir dar vienas pagyvenęs bei įtakingas žmogus — FIA galva Maksas Moslis, kuriam nemalonios informacijos paviešinimas kainavo vadovo postą. Keista, kad Moslis nepasinaudoja lordo Leydlou ir į jį panašių veikėjų idėjomis — pailsėtų savaitę kitą egzotiškame užkampyje ir grįžtų „išsigydęs“.

- **Darbo**

Tai priklausomybės nuo įvairių pomėgių, veiklos ar laisvalaikio praleidimo formų, kurių priežastys yra psichologinės. Viena iš tokių priklausomybių yra darboholizmas – žmogaus negebėjimas adekvačiai suplanuoti savo darbo režimo ir nuolatinis negebėjimas atsiriboti nuo darbinės veiklos. Tokie žmonės negali sau leisti nė valandėlės laisvalaikio, jie nuolat dirba, kartais netgi beprasmiškus darbus, tačiau svarbiausia, kad dirba. Leidę sau pailsėti tokie žmonės nuolat jaučia kaltę, kad tuščiai leidžia laiką, kad nedirba.

Fizinė priklausomybė – priklausomybės vartojamai medžiagai forma, kai vartotojo organizmas tampa fiziškai nuo jos priklausomas. Nutraukus medžiagos vartojimą, neišvengiamai patiriami nemalonūs simptomai, kadangi organizmas reikalauja jam nebeteikiamos medžiagos. Tai kone pagrindinė narkomanų problema, jiems metus vartoti narkotines medžiagas. Visos medžiagos, sukeliančios fizinę priklausomybę, medicinoje laikomos narkotikais. Iš kitos pusės ne visos teisiniu požiūriu narkotikais laikomos medžiagos sukelia fizinę priklausomybę, kai kurios tik psichologinę priklausomybę arba visai jokios.

---

¹¹ Sadomazochizmas- skausmas-malonumas.

alkoholiniai gėrimai (tiksliau etanolis)

tabako produktai (nikotinas),

narkotikai

Fizinė priklausomybė etanoliiui dėl savo unikalių bruožų ir dažnumo turi atskirą pavadinimą „baltoji karštinė“.Fizinė priklausomybė tai liga, kuri dažnai tapatinama su narkomanija.

2.2 Analogai aukštojoje madoje

2.2.1 Aukštoji mada: ištakos, tradicijos, dabartis

Norint suvokti Paryžiaus Haute Couture fenomeną, pirmiausia reikėtų išsiaiškinti pačią sąvoką. Haute Couture pažodžiui reiškia aukštąjį siuvimą arba aukštąją madą. Šis pažyminytis turi skirti garsių mados namų kūrinius nuo “normalių” siuvyklų produkcijos. Prancūzijoje Haute Couture vardą saugo įstatymas ir tik įtraukti į mados kūrėjų susivienijimo sudarytą sąrašą gali oficialiai naudoti kilmingųjų siuvėjų titulą. Vienas svarbiausių registruotų Haute Couture namų skiriamųjų bruožų yra gebėjimas pasiūti modeliuojamus drabužius pagal individualų klientės užsakymą. Kiekvienas dizaineris stengiasi atvaizduoti moterį taip, kaip jis supranta, visi jie išsiskiria savo drabužių modeliais ir tuo kaip jie atskleidžia moters seksualumą, mergaitiškumą, eleganciją bei daug kitų dalykų.

Haute Couture istorija.

Aukštosios mados ištakos siekia XIX amžių, kuomet turtingoms damoms ypatinga proga buvo siuvami vienetiniai rankų darbo drabužių modeliai. Privilegiuotoms ir kilmingoms moterims išskirtinai kuriami rūbai buvo rūpestingai pritaikomi kiekvienos kūno sudėjimui bei matmenims, atsižvelgiant į asmeninius jų norus ir pageidavimus. **Otkutiūro** meistrai drabužius siūdavo iš brangių, aukščiausios kokybės medžiagų, tad tuo laikmečiu jie buvo prienami tik aukštuomenės elitui. (<http://madaa.blogas.lt/haute-couture-66.html>)

Prancūzijoje formuotis pradėjusios aukštosios mados tradicijos neatsiejamos nuo pirmųjų mados namų įkūrėjo Charleso Fredericko Wortho pavardės. 1858-aisiais metais Paryžiuje duris atvėrę pirmieji aukštosios mados namai padarė nemažą įtaką tolesniam **Haute Couture** vystimuisi.

XX amžiaus šeštajame dešimtmetyje **Haute Couture** prabangą ir spindesį užgožė **Prêt-à-Porter** (prancūziškai – „paruoštas dėvėti“) – gatavi, dideliais kiekiais pardavinėjami rūbai. Visuomenės dėmesį labiausiai patraukė galimybė už sąlyginai „nesikandžiojančią“ kainą įsigyti mados dizainerių sukurtą drabužį. Tad **Prêt-à-Porter** rūbų modeliai greit surado savo vietą mados rinkoje. Vis didėjanti gatavų rūbų paklausa ilgainiui nulėmė pokyčius ir didžiausiuose madų namuose: vienetinius drabužių modelius keitė populiarūs, šviežiausias mados tendencijas atitinkantys masiniai gaminiai.

Aukštosios mados užkulisiai.

Aukštosios mados kūrėjo vardą užsitarnauti nėra paprasta: specialus **Haute Couture** taisyklių rinkinys tiksliai apibrėžia reikalavimus drabužių modeliotojams, siekiantiems prestižinės vietos po saule. Sudėtingi atrankos barjerai, renkant talentingiausių siuvėjų komandą, garantuoja aukščiausios kokybės produktą. Daugiau nei dvidešimties metų darbo stažą turintys profesionalūs drabužių kūrėjai visus rūbų modelius matuoja, kerpa ir siuva rankomis. Elitiniam sluoksniui drabužius kurianti aukštosios mados namų komanda privalo pristatyti dvi sezonines kolekcijas per metus. Mados namuose pluša ne mažiau kaip dvidešimt kruopščiai atrinktų meistrų, kurie įgyvendina fantazijos ir novatoriškumo nestokojančių aukštosios mados dizainerių idėjas. **Haute Couture** profesionalo vardą pelno tik nepriekaištingą kokybę ir nustatytą lygį atitinkantis drabužių kūrėjas.

Ar norite sužinoti, kiek laiko užima vieno rankų darbo modelio pasiuvimas? Atsižvelgiant į modelio sudėtingumą, siuvėjas profesionalas kostiumo kūrimui sugaišta nuo 100 iki 150 valandų, o prabangios vakaro suknelės pasiuvimui jis neretai paskiria iki 1000 darbo valandų. Unikalaus dizaino, originalių, aukščiausių meistriškumo lygį pasiekusių meistrų sukurtų drabužių kainos atitinka kokybę. Tad nenuostabu, kad tokie rūbai labiausiai paklausūs turtingųjų sluoksniuose.

Jei drabužį kuria **Haute Couture** dizaineris, pelnęs tarptautinį pripažinimą, šio išskirtinio rūbo kaina kyla kone geometrine progresija. Aukštosios mados namų populiarumas, žymi klientūra, garsių dizainerių vardai – į unikalaus ir vienetinio drabužio kainą įeina kur kas daugiau, nei atrodo iš pirmo žvilgsnio.

Puošnius aukštosios mados drabužių ansamblius visuomet papildantys aksesuarai ir įvairūs puošybos elementai – sagos, diržai, skrybėlės, bižuterija – derinami taip, kad sukurtų vientisą aprangos išpūdį. Tobulai išbaigta, iki smulkmenų apgalvota rankų darbo drabužio koncepcija suteikia jam ypatingą vertę.

Žymiausi šiandienos dizaineriai.

Jau nuo XIX amžiaus vidurio aukštosios mados gaires diktuoja Paryžius. Prancūzija gali drąsiai puikuotis garsiausiais mados namais, pasaulinio masto dizainerių pavardėmis, tačiau Vokietija bei Italija taip pat garsėja žymių **otkutiūristų** vardais. .

Prancūziją garsinančiuose „Chanel“ aukštosios mados namuose dirbantis dizaineris Karlas Lagerfeldas – žymiausias rūbų kūrėjas iš Vokietijos. Iš Hamburgo kilusio drabužių modeliuotojo vardas puikiai žinomas visame pasaulyje. Elegantiškos ir nemiršančia klasika pulsuojančios jo drabužių kolekcijos užburia spindesiu ir prabanga.

Kalbant apie ryškiausias figūras aukštosios mados industrijoje, negalima nepaminėti Pierre Cardino pavardės. Net 24 prestižiniais apdovanojimais pagerbtas **otkutiūro** kūrėjas pats modeliuoja ir siuva prabangius rūbus aukštuomenės vyrams ir moterims. Aukštosios mados gerbėjai greit pamėgo originaliu ir savitu stiliumi pasižymintį dizainerį, vertą **Haute Couture** simbolio vardo.

Yves Saint Laurentas buvo dar vienas aukštosios mados grandas, į rafinuotą **Haute Couture** pasaulį įnešęs permainų vėją. Vienas garsiausių XX amžiaus dizainerių mados tradicijas pagyvino, silpnosios lyties atstovėms pasiūlęs dėvėti vyriško tipo kostiumus. Šiomet miręs Yves Saint Laurentas kūrė aukštąją madą prestižiniuose „House of Dior“ mados namuose. Todėl **otkutiūrą** pamėgusios aukštuomenės sluoksniuose jis buvo itin vertinamas ir kone garbinamas. **Haute Couture** pasaulyje sprendžiamoji galia priklauso Aukštosios mados sindikatui (**Chambre Syndicale de la Haute Couture**). Būtent čia skelbiamas verdiktas dizaineriams, norintiems prie savo mados namų vardo pridurti prašmatniąją žodžių porėlę – **Haute Couture**. Šiuo metu Sindikato nariais vadintis turi teisę Jeano Paulio Gaultier, Coco Chanel, Christiano Dior, Emanuelio Ungaro, Christiano Lacroix ir kiti prancūzų mados namai. Aukštą **Chambre Syndicale de la Haute Couture** kartelę šiomet pavyko peršokti ne tik prancūzams: narių sąrašė figūruoja tokių kūrėjų, kaip Giorgio Armani (Italija), Valentino (Italija), Elie Saabo (Libanas) mados namai. Šiandien ant aukštosios mados podiumų viešpatauja Paryžiaus vėjai. Šlamančių šilkų jūroje skendintys žymiausių pasaulio modelių pasirodymai kiekvienais metais sutraukia ne tik elitines figūras, bet ir tviskantį Holivudo žvaigždyną. Visgi aukštosios mados ateitis miglota – ne mažiau įspūdingų, aukštos kokybės **Prêt-à-Porter** drabužių kūrėjai drąsiai meta iššūkį nemiršančiai **Haute Couture** klasikai. (Juozas Statkevičius / „ Grožio kirtis “ ,2006 277 – 283psl.)

2.2.2 JEAN PAUL GAULTIER biografija, kūryba ir gyvenimo faktai

Gimimo data, vieta: 1952 04 24, Prancūzija. Karjera: 1997 metais pristatęs haute couture kolekciją „Gaultier Paris“, Jean Paul Gaultier tapo vienu garsiausių šiuolaikinės mados dizainerių; šiuo metu jis vadovauja dviem mados namams - Hermes ir savo sukurtiems.

Įdomūs faktai

Žymaus drabužių modeliuotojo karjera prasidėjo trylikos metų - tada pliušiniam meškiukui jis pasiuvo liemenėlę. Šis žaislas buvo pirmas berniuko manekenas, kuriam kurdavo drabužius.

Jean Paul Gaultier senelė išbūrė kortomis, kad anūkas ateityje taps garsiu dizaineriu. 1970 metais aštuoniolikmetis Gaultier pasaulinio garso drabužių modeliuotojui Pierre'ui Cardenui¹² nusiuntė savo eskizus ir tapo jo asistentu.

Modeliuotojo 2007-ųjų pavasario-vasaros kolekcijos pristatyme, vykusiame Paryžiuje, ant podiumo žingsniavo 132 kilogramų sveriančios manekėnės - taip Jeanas Paulis pasisakė prieš itin liesas, dietų nualintas manekėnes.

Jean Paul Gaultier – pripažintas prancūziškos mados l'enfant terrible¹³. Jis puikiai žaidžia su publika, provokuoja ją ekscentriškais poelgiais. Nepriekaištingo skonio prancūzų dizainerio kuriama mada dvelkia elegantiška prabanga ir seksualumu. Jo individualus ir nepakartojamas stilius – tai lyčių, religijų bei kultūrų maišatis.

Jean Paul Gaultier atvirai prisipažįsta, kad dar paauglystėje, kai skaitė Viljamo Šekspyro kūrinį „Romeo ir Džuljeta“ suprato, jog Romeo jį domina labiau nei Džuljeta.

Šis dizaineris yra vienas iš tų retų vyrų, kurie iš tiesų supranta moteris. Jo nuomone, dailioji lytis protingesnė už vyrus, o taip yra galbūt dėl to, kad jie turi daugiau galvoti norėdami gauti tai, ko nori.

Garsus modeliuotojas mielai kuria drabužius ir vyrams, ir moterims. „Aš nesu nusistatęs prieš dailiąją lytį. Niekada nesistengiau pakeisti moters, neverčiau jos būti romantiška, neaukštinau ir nežeminau jos, nedariau jos nei agresyvesnės, nei seksualesnės, nei ji yra. Taip pat yra ir su vyrais. Tikroji esmė ne tai, ar tu esi moteriškas, ar vyriškas. Tikras grožis - tai gebėjimas būti savimi. Žmonės privalo išmokti priimti save tokius, kokie yra iš tikrųjų“, - sako Jean Paul Gaultier.

---

¹² Pierre Carden - pastaruoju metu vadinamas mados verslo ir dizaino simboliu.

Pierre'as Cardinas gimė 1922 metais netoli Venecijos (Italija), tačiau užaugo Prancūzijoje.

¹³ l'enfant terrible is pranc..k. ¹³ - nenuorama vaikas

Didžioji gyvenimo meilė

1974 metais Jeano Paulio gyvenimą pakeitė pažintis su Francisu Menuge - būsimu verslo partneriu ir meilužiu. 1976-aisiais jie įkūrė mados namus ir netrukus pristatė pirmąją kolekciją. Deja, modeliuotojo iš servetėlių sukurtos suknelės daugeliui nepatiko ir buvo išjuoktos. Francisas pasižymėjo neeilinėmis vadybininko savybėmis. Jis įkvėpė ir palaikė Jeaną Paulį sunkiausiomis gyvenimo akimirkomis. O jų būta nemažai! Gabų dizainerį ne iš karto pripažino mados elitas.

Jei ne jo didžioji meilė teisininkas Francisas Menuge, Jeano Paulio Gaultier originalių drabužių, veikiausiai, nebūtų. Kartą ekscentriškas kūrėjas prisipažino, kad be mylimojo palaikymo nebūtų rizikavęs ir daugiausia, ką jis būtų pasiekęs, tai tapęs kokių nors mados namų dizaineriu. Būtent Francisas paskatino Jeaną Paulį įkurti mados imperiją ir iki mirties vadovavo bendram jų verslui.

1990 metais haute couture kūrėjo gyvenimo draugas Francisas Menuge mirė nuo AIDS. Po mylimojo netekties viename interviu Prancūzijos dizaineris prisipažino, kad ilgamečio bičiulio mirtis jį pakeitė visam laikui. „Aš niekada nebegyvensiu taip lengvai kaip anksčiau. Kai tavo akyse gęsta mylimas, talentingas ir jaunas žmogus, kai su kiekviena diena jį vis labiau glemžiasi mirtis, tai palaužia tave, kai ką tavyje užmuša“, - sako Jean Paul Gaultier. Su Francisu Menuge jis įgyvendino savo svajonę, abu užsiėmė mėgstama veikla

Unisekso mados kūrėjas

Jean Paul Gaultier vyrus aprenge suknelėmis, o moterišką apatinį trikotažą pavertė viršutiniu, moteris papuošė korsetais ir įrodė, kad jos gali būti velniškai seksualios vilkėdamos karinę uniformą. Drabužių dizaineris pasiuvo rankines iš gelbėjimosi liemenių, patrumpino kelnes iki kelių, sukūrė brangakmeniais puoštas vyriškas basutes. Supermodelį Naomi Campbell Jeanas Paulis Gaultier ant podiumo išleido tik su sijonu ir visiems ramiai paaiškino, kad tai yra nuotakos apdaras. Ekscentriškasis dizaineris sukūrė ir keletą unikalių, šokiruojančių scenos kostiumų popscenos dievaitei Madonnai, tarp jų - kūgio formos liemenėlę. Stebint prancūzų dizainerio sukurtas drabužių kolekcijas, žiūrovus vienu metu ištinka šokas ir euforija.

Bėgant laikui, korsetas, vyriškas kostiumas, skirtas moterims, ir vyriškas sijonas tapo skiriamuoju Jeano Paulio ženklų, simbolizuojančiu mados laisvę. Sekti Gaultier mada - vadinasi, mokėti reikšti savo individualumą, o ne akiai sekti mados tendencijomis.

2.2.3 Alexander McQueen kūryba

Alexander McQueen gimė Londone, 17 kovas 1969, buvo jauniausias iš šešių vaikų. Jis ir 16 metų metė mokyklą ir netrukus buvo priimtas atlikti gamybinę praktiką pas Saville Row, Anderson ir Shephard ir vėliau kaimyninių Gieves ir Hawkes techninius konstrukcijos drabužių meistrus.

Po to jis mokėsi į teatro kostiumo konstravimo meno Angelai ir Bermans. Jis įvaldė šešis sukirpimo būdus, kurie vėliau tapo McQueen parašu. Jau 20 metų jis dirbo dizainerio Koji Tatsuno padėjėju. Po metų A. McQueen iškeliavo į Milaną, kur jis dirbo dizainerio Romeo Gigli padėjėju. Jis grįžo į Londoną 1994 m., baigė magistro laipsnį Fashion Design St Martins. Jo magistro darbui kurtą kolekcija įsigijo Isabella Blow mados namai.

Alexander McQueen žinomas tiek dėl emocinės energijos ir pateikiamo darbų kiekio. Kolekcijos visada išlieka romantiškos, bet ryžtingai modernaus pobūdžio. Neatsiejama McQueen kultūra yra tarp kontrastingos dalys: sugretinimas trapumas ir tvirtumas, tradicijų ir šiuolaikiškumo ir sklandesnis ir sunkumą. Atvirai emocinių ir net aistringai požiūriu yra realizuotas su gilia pagarba ir įtakos meno ir amatų tradicija. Aleksandro kolekcijos derinti nuodugnai išmanyti: Obstalunkowy Britanijos siuvimo, baudos apdailos prancūzų Haute Couture Atelier ir nepriekaištinga apdaila italų gamybos.

Mažiau nei per 10 metų McQueen tapo vienu iš labiausiai gerbiamų dizainerių pasaulyje. 1996 m. spalio jis buvo paskirtas vyriausioju projektuotoju prancūzų Haute Couture namuose Givenchy, kur dirbo iki 2001 m. kovo mėn.

2000 m. gruodžio mėnesį, 51% Alexander McQueen įsigijo Gucci Group jis tapo to filialo kūrybiniu vadovu. Jis kūrė šias kolekcijas: moterų gatavi drabužiai, vyrų gatavi drabužiai, aksesuarai, akiniai ir kvėpalų (Kingdom 2003 and MyQueen 2005). Jo kolekcija buvo įtraukta į pavyzdinių parduotuvių Niujorke, Londone, Milane pristatymus. Dabar Alexander McQueen kolekcijos yra platinamos daugiau nei 39 šalyse per 194 didmeninės prekybos specializuotose aukštus reikalavimus atitinkančiose parduotuvėse.

Be to buvo pasirašyta partnerystė su Puma 2005 m. spalį netikėtų ir unikalių tiriamaoji avalynės surinkimo ir Samsonite 2007 m. vasario todėl pažangiausias Luxury Travel diapazoną. Sausis 2006 pranašauja apie McQ Alexander McQueen gimimo Denim kurių pasiruošęs nešioti linija (moteriški drabužiai, vyriški drabužiai bei aksesuarai), gaminami ir platinami visame pasaulyje SINV Spa.

Aleksandro McQueeno pasiekimai madoje: britų dizaineris metai 1996, 1997, 2001 ir 2003 m.

Tarptautinės dizaineris Metai iki Tarybos Fashion Designer's of America (CFDA) 2003

A Most Excellent Commander of The British Empire (CBE) apdovanojimas, įteiktas Didenybės Karalienė 2003

Mada ir grooming Apdovanojimai - Fashion Award 2007 už direktorių McQ. Menswear dizaineris GQ Metai iki 2007 m. rugsėjo mėn.

ALEXANDER MCQUEEN pavasaris/vasara 2010 | Kolekcija

Kaip įsivaizduotumėte gigantišku podiumu žengiantį moters ir jūrų monstro hibridą? Jei Jūsų fantazija neturi į tai atsakymo – pažvelkite į naujausios Alexander McQueen kolekcijos pristatymą.

Šou prasidėjus, milžiniškame ekrane pasirodė Nick Knight kurtas video su Raquel Zimmermann, įkūnijusią jūrų deivę. Modelis gulėjo smėlyje, aplink ją raitėsi bene tuzinas gyvačių. Šiai psichodelinei iliuzijai pasibaigus, podiumas nušvito fluorescencinėmis šviesomis ir jame atsirado dvi kameros, fiksuojančios pristatymo svečius ir taip juos paverčiančius šios modernios pasakos dalyviais.

Štai, pagaliau podiumu žengia modelis – ji vilki kultinio Alexander McQueen braižo varpelio formos suknelę bei avi neįtikėtinais aukštakulniais. Sakydamas neįtikėtinai, turiu omenyje tiesiog nesuvokiamus – jie pradėję tikrąją aukštakulnių formą ir dabar atlieka visai kitą funkciją. Pirmasis kolekcijos modelis sukėlė susižavėjimo šūksnių bangą ir pradėjo besikartojančių motyvų eilę: reptilijos odos detalės, žemės bei elektros atspalviai, „naujųjų technologijų“ audiniai – visa tai kolekcijoje kartojosi itin dažnai. Suknelės buvo neįtikėtinai architektūriškumo, jos dvelkė tikru modernu bei naujų technologijų įtaka. Šį sezoną labai populiariu pristatoma kolekcija skelbti žinią, nors ir keista, dažniausiai tai būna artėjančios apokalipsės prognozės.

Alexander McQueen moterį pavertė jūrų gyvūnu, avėdama jo kurtus aukštakulnius, ji prarado žmogiškąjį pavidalą, o jų vilkimi varpelio stiliaus drabužiai priminė delfinų ar ryklių formas. Dizaineris drąsiai kalbėjo apie tą artėjančią apokalipsę, kuri bus kiek kitokia – ekologinės problemos ištirpdys ledynus, vanduo užlies didelę dalį pasaulio teritorijos, todėl žmonės turi jau dabar ieškoti tinkamos aprangos – kad ir dizainerio siūlomų jūros monstrų drabužių.

Alexander McQueen nesirūpina dėl šios kolekcijos patikimo masėms ir finansinės jos sėkmės - jis realizuoja savo sapnus, o pasaulis renkasi – priimti juos ar ne.

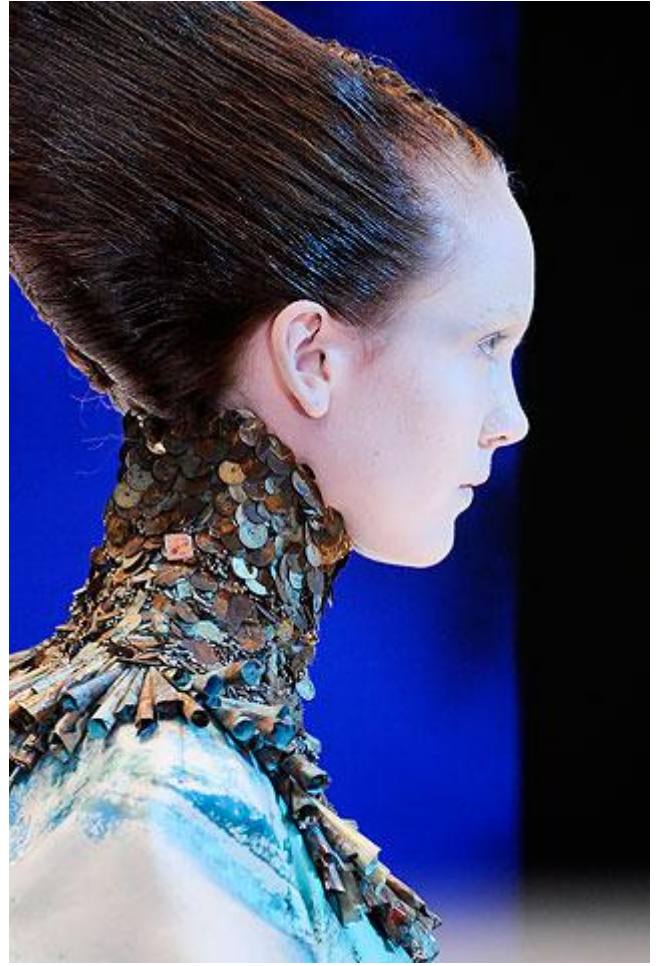

2.3 Viduramžiai. Aksesuarų prototipai

„Sunkokose, bet organiškose ankstyvųjų viduramžių formose, nepaisant jų masyvumo, sintezavosi funkcijos, formos ir medžiagos savybės. Kiekvienas daiktas, taip pat ir drabužis, buvo daromas ilgam. Todėl jo kūrėjas pradėdamas dirbti turėjo tiksliai apskaičiuoti ir numatyti būsimą formą. Sandaros logika, formų tikslingumu ir konstruktyviu užbaigtumu išsiskyrė ankstyvųjų viduramžių daiktai, kostiumas ir architektūra.

Kostiumo kompozicijoje, kaip ir architektūroje bei buities reikmenų formavime, dominavo horizontalė. Horizontalių linijų vyravimas vertikalų atžvilgiu suteikė ramybės ir platumo įspūdį visai „antrajai gamtai“, kuriamai romanikoje¹⁴. Žmogus dar buvo neatitrūkęs nuo žemės, kaip vėliau atsitiks gotikoje, žemė jam duoda maistą ir apdarą, žemėje jo šaknys. Romaninis herojus – tvirtas kaip monolitas, sunkus, plačiapetis žaliūkas; epocha labiausiai vertina jo galingą kūną ir širdį, bet ne protą: išmokti rašto reiškė pakenkti savo dvasiai(11,21).

Medžiagos, iš kurių buvo siuvami drabužiai, pasižymėjo faktūros išraiškingumu: šiurkštūs audiniai, kailis, oda, bronziniai papuošalai kartu su akmeniniais, mediniais, moliniais ir metaliniais namų apyvokos reikmenimis sudarė gyvybingumo atmosferą, kurios buvo prisodrinta ankstyvųjų viduramžių butis. „Materialinis skurdas, papročių žiaurumas, ekonominių, dvasinių ir visokių kitokių gėrybių stoka formavo tą ypatingai sunkią nepriteklių naštą, kurią galėjo pakelti tik stiprūs savo dvasia žmonės, niekinantys bet kokį rafinuotumą ir siekiantys vien sėkmės“ (7,110).

Viduramžiai savitai suvokė laiko tėkmę ir labiausiai vertino stabilumą, tradicijas, pasikartojimą: „Viskas, kas kinta, praranda savo vertę“. Kaltinimas „naujomis madomis“ buvo pavojinga socialinės diskreditacijos priemonė, ir kostiumas ilgą laiką išlaikė anachronizmą. Todėl būdingiausia ankstyvųjų viduramžių rūbų savybė – jų stabilumas ir universalumas. Beveik iki XI – XII a. drabužiai nepabrėžė lyčių, amžiaus ir luomų skirtumų. Jie nepasižymėjo ir didele įvairove: apatiniai ir viršutiniai marškiniai, kelnės, apsiaustas ir minkšta avalynė.

Monolitiškumo principas, kai pavieniai elementai pajungiami visumai – kaip, pavyzdžiui, iš gerai priderintų uolienu blokų statomos romaninės bažnyčios – atsispindėjo ir „individualaus naudojimo portatyvinėje architektūroje“ – rūbuose. Marškiniai buvo „sustatomi“ analogišku principu: juos sudarė tam tikra tvarka susiūti stačiakampiai audinio gabalai. Audinio plotis, kuris buvo lygus atstumui nuo riešo iki alkūnės arba iki peties, tapo amatininkų gamybos „moduliu“ arba kanonu, t. y. tarsi tuo akmens kubu, iš kurio architektūroje buvo formuluojami statiniai. Jis du kartus tilpo gaminio plotyje ir tris kartus – ilgyje, o visos detalės buvo tapačios.

---

¹⁴ Romanika - viduramžių architektūros ir dailės stilius, plitęs XI–XII a. (kai kur ir XIII a.) po Karolingų renesanso.

Tokia sistema suteikė galimybę sunaudoti stačiakampio audinio gabalus be likučių. Kirpimas buvo toks primityvus, kad galima buvo apsieiti išvis be žirklių (nors jos jau žinomos nuo IX a.), - audinys būdavo įpjaunamas peiliu ir perplėšiamas. Iš tokio pavidalo marškinių išsirutuliojo visi kiti užvelkamų ant pečių rūbų tipai.

Archajiškiausi drabužiai stebėtinai universalūs, neindividualizuoti. Ilgą laiką viduramžių visuomenė apskritai nesuteikė individui teisės būti nepakartojamam, išsiskirti, neskatino originalumo. Be to, ir pats bendruomenės narys nematė jokios prasmės būti laisvam, galimybę realizuoti save suvokė tik būdamas priklausomas, kai aukštesnysis garantavo žemesniajam jo teises. Bet kokios novacijos buvo laikomos nuodėme, o priederme – maksimaliai „įsijungti į socialinę grupę, korporaciją, „Dievo nustatytą“ tvarką, ordo – štai ko buvo reikalaujama iš individo“ (9,255). Tad ir vienodo tipo rūbus galėjo dėvėti kiekvienas bendruomenės ar šeimos narys. Kartu tai buvo ir puikus rūbų unifikacijos pavyzdys. Įvairaus amžiaus, skirtingų lyčių žmonės rengėsi tokiais pačiais drabužiais. Marškiniai skyrėsi tik iškirptės forma: vyriškų, mergaitiškų ir vaikiškų marškinių ji buvo horizontali – nuo vieno peties iki kito, o moteriškų – vertikali, atidengianti krūtinę, kad būtų patogiau maitinti kūdikį. Pagal vieną archajiškiausių papročių pirmąjį kūdikį guldydama į lopšį moteris, tapusi motina, vietoje mergaitiškų marškinių apsivilkdavo moteriškus (12, 20).

Apatinių baltinių, kaip ir naktinių marškinių, viduramžių visuomenė nežinojo: „visi miegodavo nuogi“ (9, 263). Drovumo jausmas civilizacijai tobulėjant stiprėjo palaipsniui, pereidamas iš „natūrinės“ išorės į „kultūrinę“ vidų, kas šimtmetis didindamas „atsparumą, skiriantį Gamtą nuo Kultūros, nuogą nuo aprengeto“ (13,17). Kol pagaliau kūnas buvo pripažintas „pasibjaurėtinu dvasios apdaru“ ir teigiama, kad „kai žmogus miršta, jis išsigydo nuo raupsų, kurie yra jo kūnas“ (7,330).

Kasdieniniai marškiniai buvo velkami tiesiog ant kūno. Romaniniu laikotarpiu vienu metu dėvimi dviejų tipų marškiniai. Tai buvo daugiasluoksnių drabužių atsiradimo užuomazga, iš kurios savo ruožtu išsirutuliojo ansamblis. Iš esmės marškiniai tesiskyrė tik pavadinimu: apatiniai prancūziškai buvo vadinami chainse, o ispaniškai – camisa; viršutiniai – bliaud. Jie galėjo skirtis dar spalva ir faktūra. Ypač puošnūs buvo apdailinami dekoratyviomis siuvinėtomis ar aplikuotomis juostomis, kurias išdėstydamas ne tik visuose marškinių kraštuose, bet ir ties konstrukcinėmis siūlėmis. Šis puošybos elementas atliko panašias tektonines funkcijas kaip analogiška puošybos sistema architektūroje. Be to, sujungiant apsiūtus dekoratyvinėmis juostomis kraštus tuo pačiu buvo sutvirtinamas audinys. Tai mados istorijoje laikoma reikšminga novacija, įkūnijančia dekorą ir funkcijos sintezę (14,101).

Esminis moteriškų ir vyriškų rūbų skirtumas buvo marškinių ilgis. Moteriški drabužiai ilgėjo ir trumpėjo priklausomai nuo to, ar ekonomika klestėjo, ar išgyveno krizę. XII a. jie pailgėjo

didžiausiam moralistų, laikusių tai begėdyste ir nepadorumu, pasipiktinimui (7, 335). Vyriški marškiniai siekė blauzdų vidurį. Tiksliai nustatyti jų ilgį nėra lengva, nes ikonografinėje medžiagoje marškiniai dažniausiai sujuosti ir dėl to atrodo trumpesni.“ (Europos kostiumo tūkstantmetis X-XXa. R.Guzevičiūtė 2001m. 17 -19psl.)

2.3.1 Diržo samprata

Diržai visoms tautoms nuo seno įkūnijo polisemantinę simboliką. Tai ir magiškas ratas, ir kūno riba, ir būtina valstiečio kostiumo atributikos dalis: „ Be diržo, kaip ir be kryžiaus, negalima buvo vaikščioti“ (15, 10). Diržas žinomas net toms tautoms, kurių žmonės apskritai nedėvėjo drabužių (Afrikoje). Bene seniausia diržo pavidalas – virvė. Ji buvo informacijos fiksavimo bei perdavimo priemonė tautoms, nepažįstančioms rašto; ir taip pat sėkmingai atstojo kalendorių. Kinų kostiumo virvė su tam tikru būdu išdėstytais mazgais galėjo būti net oratoriaus kalbos „konspektas“, Polinezijoje – kalendorius.

Jau ankstyvaisiais viduramžiais Europoje diržą juosėjo ir vyrai, ir moterys. Ilgainiui jis tapo orumo ir santuokinės ištikimybės simboliu. Kadangi diržas prilaikė ne tik rūbus, bet ir ginklą, kario apjuosimas diržu su kalaviju buvo iškilmingiausia įšventinimo į riterius ritualo ceremonijos dalis. Be to, prie diržo buvo tvirtinamos įvairios būtinos smulkmenos: šukos, vėliau – veidrodžiai, atsiradus pinigams – kapšeliai- piniginės. Žodžiu, diržas atliko savotišką „kišenės“ funkciją, kol jos dar nebuvo. Diržas - lanksti juosta, dažniausiai iš odos ar storo audinio, turinti sagtį, naudojama kaip aprangos dalis. Diržas paprastai dėvimas susijuosus per juosmenį, įvėrus į kelnių, sijono, palto, milinės ar kito drabužio kilpas. (Europos kostiumo tūkstantmetis X-XXa. R.Guzevičiūtė 2001m. 19 – 20psl.)

2.3.2 Diržo paskirtis. Aprangos diržo funkcijos

- prilaiko drabužius (pvz., kelnes), kad nenusmuktų.
- suveržia drabužius, kad šie neplevėsuotų, geriau sulaukėtų šilumą (pvz., paltų, striukių diržai).
- palaiko prie diržo pritvirtintus reikmenis (pvz. peilio makštį ar pistoleto dėklą, piniginę). Šią funkciją diržas dažnai atlieka kartu su papildomais diržais, einančias per pečius ir besijungiančiais su juosmens diržu.

- palaiko nugaros ir pilvo preso raumenis (pvz. sunkumų kilnotojų diržai).
- uniformos ar kitos aprangos dalis, elementas, pagal kurį atpažįstama priklausomybė tam tikrai organizacijai.
- puošybos elementas, stiliaus dalis.

Kitoks panaudojimas:

- Bausmės priemonė
- Skustuvų galandimui.
- Meistriškumo ženklas. Pvz. juodas karate diržas.
- Prie diržo pritvirtintą metalinį kablį naudodavo tam tikros konstrukcijos arbaletų užtaisymui.
- Diržų rūšys
- Juostelė
- Plakimo (mušamasis) diržas
- Belgiškas diržas
- Čempiono diržas
- Skaistybės diržas
- Juostinio transporterio diržas
- Sprogstamasis diržas
- Pinigų diržas
- Saugos diržas
- Juosta (kaspinas)
- Šv. Tropezo diržas
- Juostinis (drabužis)
- Petnešos

2.3.3 Nekaltybės diržas

„Ištikimybė – charakteringiausias vasalinių santykių predikatas – apima ir žmogaus bei Dievo ryšius, be to, ištikimybė numanoma ne tik iš žmogaus, bet ir iš Dievo pusės: jis suvokiamas ne tik kaip ištikimųjų Dievas, bet ir ištikimas Dievas (kaip ištikimas turi būti senjoras vasalui)“ (21, 86).

Kaip idealių santykių tarp senjoro ir vasalo perkėlimo į seksualinę sferą rezultatas 1100 – 1328 m. Provanse susiformavo „Puikiosios Damos“ kultas ir kurtuazinės (per. Courtois – mandagus, riteriškas) meilės sąvoka. Atsiradusi kaip viduramžių santuokos antitezė, kurtuazinė meilė „madonizavo“ moterį, tapo himnu prakilniai meilei, svajone apie idealius žmonių santykius. Kartu tai buvo ir juslingumo protrūkis, erotinės įtampos pasireiškimas. Visuomenėje, kuri labiausiai vertino vyriškumą ir karingumą, atsiradusi kurtuazinė meilė buvo maištas prieš tuometinę moralę, nuostabus dvasios ir kūno, širdies ir proto pusiausvyros pavyzdys. „buvo sukurta erotinio mąstymo forma, pajėgi aprėpti perdėtai svarų etinį turinį ir vis dėlto niekad visiškai neatsisakyti natūralios meilės moteriai. Iš pačios juslinės meilės radosi taurus tarnavimas moteriai, nepretenduojant į geismo patenkinimą. Taip meilė tapo sfera, kurioje buvo leista suvežėti visokeriopai estetinei ir dorovinei tobulybei“ (22, 131).

Savitai ambivalentinis ir riterio vaidmuo viduramžių visuomenėje: iš esmės jis valkata ir klajūnas, t.y., pagrindinio principo stabilias loci (lot. pastovumas erdvėje) požiūriu, jis asocialus elementas. Be to, kėsindamasis į santuoką jis kėsinosi į patį viduramžių visuomenės pamatą, nes „kurtuazinis pasaulis“ egzistavo tik už šeimos ribų, todėl, kad „šeimyninė meilė neturėjo prasmės“ (23, 168). Tačiau, kita vertus, - pagal riterystės idealą, - riteris buvo kilnumo ir ištikimybės įsikūnijimas, drąsus užtarėjas ir gynėjas.

Šeimos, kurią siejo ne vien kraujo, bet ir turtiniai ryšiai, vienybė ir uždarumas simbolizavo pačią viduramžių visuomenę su jos credo – „mano namai – mano tvirtovė“. Tačiau ir čia neapsieita be prieštaravimų: „nedalomo turto“, t.y. vyriausiojo sūnaus paveldėjimo, teisė lėmė „antrųjų brolių“ ir „atliekamų“ tėvo sūnų atsiradimą. „Gerai žinoma, kokią rolę Vakarų Europos viduramžiuose suvaidino tokie atliekamų sūnų, visokioms avantiūroms pasiruošusių, laimės ieškančių bernų būriai: Ispanijos atkariavimas, Rytų Vokietijos kolonizacija, kryžiaus karai laikomi ryškiausiais jų veiklos nuopelnais“ (13, 265).

Judrių, karštų ir agresyvių riterių būrių gynybinė funkcija kiekvienu momentu galėjo virsti agresija. Jų etika neleido dirbti jokio kito darbo, tik kariauti. Šiai veiklai buvo ruošiamasi iš vaikystės: „kas iki dvylikos metų lieka mokykloje, nesėdęs raitas, tas tinka tik į dvasininkus“, - bylojo patarlė. Tai buvo natūralu jaunai visuomenei, kur pilnametystė būdavo pasiekama 14 metų. Viduramžiais gyvenimo trukmė dažnai neviršijo trisdešimties metų, nors amžiaus vidurkis siekė keturiasdešimt trejus. Anūkams netekdavo išvysti savo senelių. Trumpas gyvenimo vidurkis mažino atotrūkį tarp kartų ir skatino poreikį reikštis karinėje sferoje kuo anksčiau. Keturiolikmetis karys – veikiau taisyklė nei išmintis (7, 263).

Aristokratija karių riterių klase tapo tarp VIII ir XI a. Vienas riteris (vok. Ritter - raitelis) buvo vertinamas kaip dešimt pėstininkų, o žirgas kainavo dvigubai brangiau nei jautis.

Liaudžiai buvo draudžiama mėgautis trimis riteriškais džiaugsmiais: medžiokle, karu ir turnyru (11, 243).

Visų fizinių jėgų įtampa sukeldavo riteriui pasitenkinimo kūnišku nuovargiu jausmą. Karingumo idealas tiek pat šlovino kūną, kiek krikščioniškasis idealas jį žemino. Jaunieji herojiniai poemų didvyriai – baltaveidžiai, šviesiaplaukiai, garbanoti, - „puikūs kaip diena“, nes diena asocijuojasi su šviesa, o šviesa – su grožiu. Jie atletiškai sudėti, saulė spindi jų šarvuose ir kalavijuose. Jų tipažas baltais, rudais, auksiniais arba linų spalvos plaukais, mėlynomis, „tiesiomis“ akimis įkūnijo Šiaurės karių grožio etaloną. Fizinio grožio poveikis buvo toks stiprus, kad sugretinamas net su kilmingumu ir šventumu (7, 331).

Kelnes sėslios senųjų kultūrų tautos (asirai, egiptiečiai, indai, graikai, romėnai) pažino tik susidūrusios su klajoklių tautomis, mat kelnės – tai raiteliui būtina aprangos dalis. Japonijoje, kurią nuo klajoklių įsiveržimo saugojo jūra, iki pat XX a. kelnės nebuvo reikalingos, - jas atstodavo klubų raištis (16, 32). Europoje jos paplito stepių užkariautojų, greičiausiai klajojančios hunų imperijos, kuri suteikė postūmį didžiajam tautų kraustymuisi iš indoeuropiečių protėvynės, dėka (17, 453; 14, 527).

Turkų tautose iki šiol yra išlikę archajiškiausi kelnių kirpimo būdai. Jos buvo kerpamos iš stačiakampių audinio gabalų, sunaudojant visą medžiagą be likučio. Išskeistos plokštumoje kelnių kiškos ties sujungimo linija sudarė devyniasdešimties laipsnių kampą. Jos buvo plačios, laisvos, tarpkojy žemai susiūtos. Viršutinė dalis būdavo atlenkiama ir į susidariusį atvartą įveriamas raištis, laikantis kelnes. Ankstyviausios kelnės nebuvo diferencijuojamos pagal lytį. Bet vėliau moteriškų kelnių kirpimas įgavo specifinę ypatybę: vidurio linija neturėjo kirsti pilvo, nes buvo tikima, kad per tokią siūlę lengvai galėjo prasiskverbti „piktoji dvasia“ ir pakenkti nėščios moters vaisiui; todėl šią siūlę imta daryti įstrižą (12, 31). (Europos kostiumo tūkstantmetis X-XXa. R.Guzevičiūtė 2001m. 24 - 26psl.)

Terminas "skaistybės diržas" - buvo naudojamas kai riteriai išvykdavo kariauti į kitas šalis jų jaunos žmonos buvo priverstos dėvėti šiuos diržus tiek dieną tiek naktį. Tačiau, nėra jokio įrodymo ar bet kokios tokio naudojimo dokumentacijos iki XVa. Šiuolaikinėje anglų kalboje metaforine prasme. Reikšmė ne tik, žmogaus nekaltumo, taip pat turi pašaiپیą yra išstumta, ar yra griozdiška, ar aprūpina nereikalingą ar nepageidaujamą apsaugą.

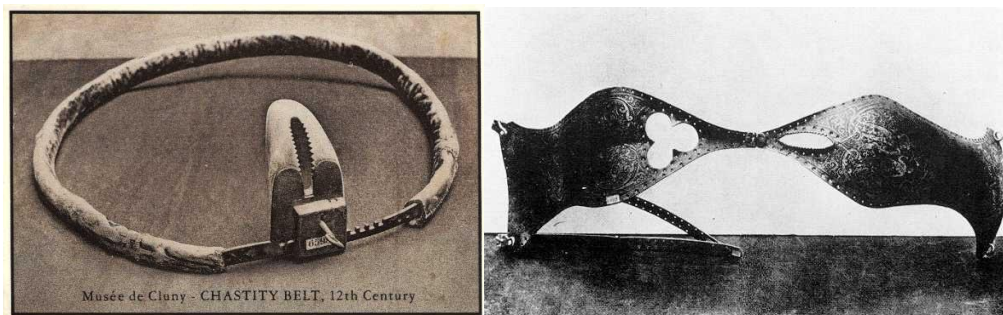
Per šiuolaikinius mitingus klasikinis nekaltybės diržas naudojamas kaip anti pagundos prietaisas.

Faktai ir mitai

Skaistybės diržas - buvo panaudota kaip antimasturbacijos prietaisas vaikams nuo 1700-ųjų iki 1930-ųjų.

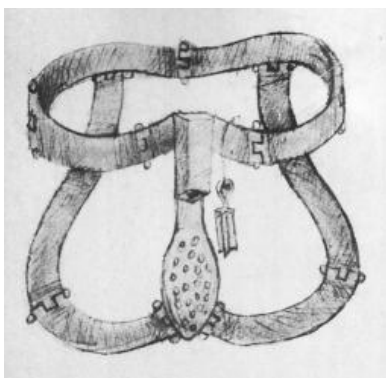
Dabar tai kartais naudojama kaip BDSM įranga.

Pirmas raštiškas tyrumo juostos įrodymas buvo įrašytas Keyser von Eichstad, išėjęs į pensiją karininkas surinko manuskriptą apie karo ir karinės įrangos meną 1405 metais. Jo knygoje "Bellifortis" jis taip pat pavaizdavo pirmąją tyrumo juostos piešimą (paveikslas apačioje), su užrašu "florentinarum hoc bracele dominarum ferreum, durum ab antea sit reseratum" ("kietos Florencijos geležies bridžai, kurie yra uždaryti priekyje").

Buvo reikalaujama, kad ši tyrumo juosta buvo dėvėta moterų Florencijos, Italijoje buvo sukurti užkirsti kelią išžaginimams. Bellifortis eskizas yra laikomas bibliotekoje, Goettingen universitete, Vokietijoje.

The *Bellifortis* sketch.

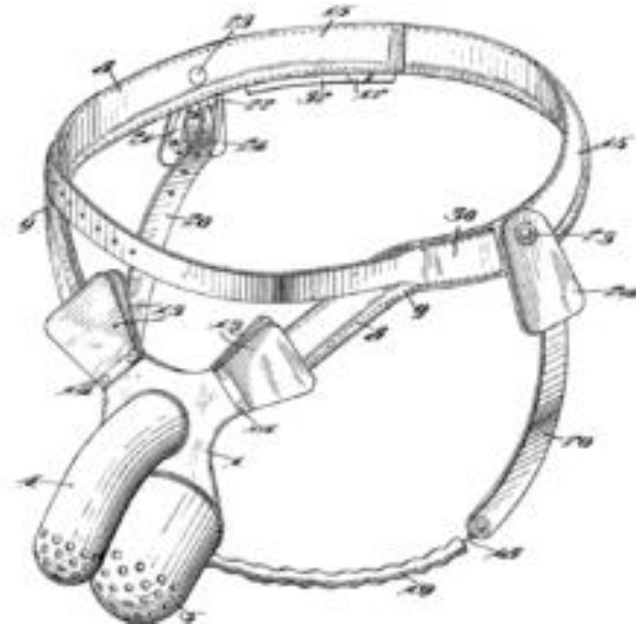

Vyriško Tyrumo įrodymas.....

Skirtingai nuo moteriško ištikimybės diržo atsiradimo, vyriško prietaiso išsivystymas buvo daug paprastesnis. Taip pat faktai apie diržo naudojimą yra užfiksuoti pacientų įrašuose.

Amerikos projektas 1905 ir yra panašus į "Kali Dantų Apyrankę" (anti-erekcijos prietaisas).

XVI a. anti – erekcijos prietaisas.

Nuo 1850-ųjų iki Antrojo pasaulinio karo pradžioje buvo naudojami vyriški skaitybės diržai. Buvo tikima, kad masturbacija yra pamišimo, išprotėjimo priežastis.

Galime matyti skirtingą skaitybės diržų naudojimo paskirtį tarp vyriškų ir moteriškų tyrumo juostų/prietaisų.

Viktorijos epochos moteriškos tyrumo juostos turėjo apsaugoti dėvėtoją nuo išžaginimo.

Atsiradimo ir sukurimo tikslas: saugumas

Vyriškos tyrumo juostos ir prietaisai buvo sukurti, kad sutrukdytų "paties savęs teršimą" ir "pamišimą, silpnaprotystę". buvo manoma, kad bet kuris jaunuolis turintis silpną moralę ir netvirtus įsitikinimus, privalo sėgėti šį diržą.

Viršuje esantis tyrumo prietaisas buvo parduotas iš varžytnių Sotherby 2001 m. spalį. Kataloge apibūdinimas "sidabrinis, pranc. tyrumo prietaisas, berniukui, XIXa. "Les Anti-Onania." Paryžius, Galerie Robert Montagut." Parduotas už 6.000 US\$

Šiandienę šiuolaikinę nerūdijančio plieno tyrumo juostą buvo išvystytas, pagerindamas Florentine projektą Hal Higginbottom 1950-ųjų pabaigoje. Nuo 1958 Hal pagamino vyriškas ir moteriškas tyrumo juostas iš savo cecho Šefilde, Anglijoje, po Tollyboy registruotuoju prekės pavadinimu. Jo meistriškumas buvo puiki kokybė, ir buvo manyta, kad jo juostos buvo "Ritiniai Royce" tyrumo juostų. Būtent Hal Higginbottom priskyre tyrumo juostas į 20-ąjį šimtmetį atnešimą. Tačiau, turėti pareikalauti ir padidintos palūkanos dėl tyrumo, Hal turėjo ilgą eilę, ir jo gamybos greitis atrodė lėtas trokštančiam, nekantriam pirkėjui. Su reikalavimu tyrumo juostas, didinančias kitus, buvo padrąsinti į gamintojo juostas. Tollyboy projektas buvo pritaikytas JAV Jones ir Prieigos, Paneigtos (01/07/1997), ir Vokietijoje prie Neosteel. Hal Higginbottom tapo labai blogas respiracinėmis problemomis, ir pravedė 1998-05-21. Šiandien Tollyboy pavadina gyvenimus ant su Richard Davies (mokinys Hal) tęsiantis gaminti "Florentine" projektą, priverstą būti, plieninės tyrumo juostos vyrams ir moterims.

Nuo pabaigos 1990-ųjų vyriškų tyrumo prietaisų tinkamumas yra daug aukštesnis. Pagrindiniai Žaidėjai buvo Frank & Doris Miller, kuris pradėjo CENTIBARO 2000 1998. Tai buvo pasaulinis pirmas lengvai pasiekiamas polikarbonato vyro tyrumo prietaisas. Malūnininkai nuo to laiko pridėjo Kreivę, CENTIBARĄ 3000 ir CENTIBARĄ 6000 į jų plastmasinių prietaisų

diapazoną. Kadangi jūs pamatysite nuo mūsų galerijos puslapių apžiūrėjimo yra dabar platus pasirinkimas vyriškų tyrumo prietaisų, su pastebimais projekto skirtumais. Tačiau, palyginime menka pažanga buvo padaryta į moterišką juostą, pagrindinis projektas lieka tą patį.

Šiuolaikinis naudojimas

Tyrumo juostos yra kartais naudojamos BDSM žaidime ir consensual¹⁵ santykiuose. Jie yra priemonė dėvėtojiui atiduoti kontrolę jų seksualinio elgesio ar seksualiniam žaidimui, ar kaip ilgalaikis metodas trukdyti neištikimybei ar masturbacijai. Jie svyruoja nuo paprastų odinių ar plastmasinių žaislų, paprastai parduotų suaugusių parduotuvių brangiems aukšto saugumo nerūdijančio plieno prietaisams, padarytiems saujelės specialisto firmų.

Dauguma šiuolaikinių tyrumo juostos projektų yra leisti žemyn nuo Hal Higginbottom projektų nuo 1956. [6] Kartais šiuolaikinės Florentine-stiliaus juostos yra apibūdintos kaip "Tollyboy-stilius" ar "Tollyboy-tipo" juostos kaip užuominos apie jo kompanijos originalų projektą.

Žmogaus anatomija keičiasi labai plačiai nuo asmens asmeniui, ir plieninės juostos, numatytos ilgalaikiam naudojimui, yra užsakyti dalykai.

---

¹⁵ Consensual (iš angl.k) - abiejų partnerių sutikimu.

2.3.4 Riterių apranga

Ne mažiau nei fiziniai duomenys svarbi buvo ir riterių apranga. Kaip pagrindinė kario apsaugos priemonė jau VII – VIII a. atsirado šarviniai marškiniai, sudaryti iš supintų tarpusavyje nedidelių metalinių grandelių. X a. tokie grandiniai marškiniai buvo gana ilgi (siekė blauzdų vidurį), todėl priekyje ir užpakalyje prakerpami, kad lengviau būtų judėti ir joti. Ilgos rankovės taip pat buvo grandininės. XI a. prie šių marškinių taip pat dėvimos ir grandininės kelnės. XII a. raitelio kūną beveik visiškai padengė šarvai: rankoves papildė grandininės pirštinės, galvą ir kaklą iki pat smakro pridengė grandininis gobtuvas, o viršum jo dar užsimaunamas šalmas. Po šarvais apsaugai nuo metalo slėgimo buvo dėvimi dygsniuoti marškiniai, o po gobtuvu nedidelė kyko pavidalo kepuraitė.

Žiediniai šarvai buvo pakankamai tvirti ir nevaržė judesių, tačiau palaiptiesiui judrumas buvo paaukotas siekiant didesnio šarvų saugumo, ir labiausiai pažeidžiamas kūno dalis imta dengti metalo plokštelėmis. Iškalto iš geležies lakštų šarvų dalys atsirado XIII a., tobulėjant kalvystės amatui. O XIV a. jau gaminami ištisiniai metaliniai šarvai. Jų formavimąsi sąlygojo ginkluotės tobulinimas ir atsiradimas šaunamojo ginklo, nuo kurio žiediniai šarvai nebegalėjo apsaugoti. Be apsauginės, svarbi ir semantinė riterio aprangos reikšmė, kai kiekvienas riterystę žymintis jos elementas įgaudavo ypatingą sakralumo prasmę. Pavyzdžiui, tik riteriai galėjo sau leisti prisiegti pentinus. Vykdavo net „pentinų mūšiai“, viename jų prancūzai iš flamandų laimėjo 1,5 tūkstančio pentinų (7, 265). Jei smerdą sučiupdavo bevagią auksinius riterių pentinus, jam nukirsdavo dešinę ranką, nes pentinai buvo sakralinis objektas, atėjęs iš iniciacijos riterystės ceremonijos.

Karių kostiumas

Ankstyvieji viduramžiai – nuolat kariaujančių vyrų laikai. Šiame periode šarvai turi itin didelę reikšmę ir svarbą. Tai apsauginės ginkluotės dalis, saugojanti karį ir žirgą nuo šaltųjų ginklų. Dėvimi ne tik per karą, bet ir riterių turnyruose, įvairiose ceremonijose. Šarvai dengia visą kūną arba jo dalį. Pagal konstrukciją jie skirstomi į lanksčiuosius ir plokštinius:

- **Lankstieji šarvai**

Karacena. Žvyniniai šarvai. Tai ilga, tvirta tunika iš standžios ir patvarios medžiagos arba odos, ant kurios tvirtinamos metalinės plokštės tarsi žvynai. Tokia tunika skelta priekyje ir užpakalyje (kitaip neįmanoma užlipti ant žirgo).

Didieji šarvai. Šarviniai marškiniai arba ilgi šarvai- tunika, pagaminti iš metalinių žiedų. Germanų gentys pirmuosius tokius šarvus (pintus iš metalinių žiedų) gavo iš romėnų, vėliau pirko juos iš Rytų pirklių. Europoje tokie šarvai imti gaminti XI amžiuje – riterių atsiradimo laikotarpiu, jie svėrė 10-12 kilogramų. Kiekvienas žiedas buvo suvirinamas atskirai, prie jo pritvirtinamos mažos kilpelės, kuriomis prijungiamas kitas žiedas. Jie dažnai turėjo ir galvos apsaugą – gobtuvą, pintą iš tokių pat metalinių žiedų. Didieji šarvai taip pat perskelti iš priekio ir nugaros. Iš pradžių jų palos būdavo kryžmai perrišamos aplink koją – vėliau išmokta daryti movas kojoms. Patys kilmingiausi kariai užsisakydavo sidabruotus arba auksinius šarvus.

- **Plokštiniai šarvai**

Gaminami iš kalto metalo (dažniausiai geležies) lakštų, sujungtų vario vyriais, spyruoklėmis arba odiniais diržais. Puošnumu išsiskiria didikų reprezentaciniai šarvai – raižyti, ėsinti, auksuoti, puošti juodinto, spalvoto metalo aplikacijomis, įvairiais ornamentais, sakraliniais ir pasaulietiniais simboliais, heraldiniais ženklais.

Be pagrindinių šarvų, kartais net dviem sluoksniais dengiančių žmogaus kūną, buvo dar daugybė „pagalbinių“ elementų – antkeliai, autkojai, rankų movos, antpečiai, šalmai.

Rankų movos

Tai tarsi ilgos apyrankės – nuo riešo iki alkūnės. Jos pačios įvairiausios – odinės, kaustytos metalinėmis plokštėmis. Dažnai susideda iš metalinių žiedų ant kieto pagrindo (kaip ir šarvo-tunikos). Rankų movoms tekdavo pagrindinis smūgis mūšyje iš arti.

Antpečiai

Apsaugodavo pečius. Jie gaminami iš metalo lakštų, suformuotų pagal žmogaus peties formą. Elito antpečiai ornamentuoti, juose įspaustas herbas ar panaudota ornamentika.

Autkojai

Tai panašios movos kaip ant rankų (dažnai net taip pat tvirtinamos). Autkojai saugodavo blauzdikaulį nuo sužeidimų. Jie buvo gaminami iš storos odos, kaustytos metalu. Tvirtinami diržais su sagtimis arba raiščiais. Aptinkama autkojų, pagamintų kaip plokštiniai šarvai. Tokie autkojai

dažnai turi ir antkelį – kelio apsaugos priemonę, pagamintą kaip šarnyrą iš kelių metalinių plokščių.

Šalmas

Šalmai taip pat greitai plito, keisdami savo formą. Iš pradžių tai buvo metalinė „kepurė“ su antnosiu, vėliau – patikimas cilindrinis šalmas, savo forma labai panašus į kibirą su skylėmis akims. Toks šalmas buvo labai sunkus ir nepatogus, jame buvo taip karšta, kad jis nešiotas tik mūšyje. Paprastai būdavo pasitenkinama gobtuvu, pagamintu iš metalinių žiedų.

2.4 BDSM bendruomenė

2.4.1 BDSM samprata

BDSM yra sudėtingas akronimas, gautas iš terminų. BDSM apima platų veiklos spektrą ir formas asmeniniuose santykiuose.

Santrumpa BDSM sudaro:

Bondage and Discipline” (B/D) arba “Vergovė ir Disciplina” - surišimas, judėjimo apribojimas, disciplinos ir vaidmenų žaidimai, žaidiminis paklusimas, žeminimas, bausmės.

“Domination and Submission” (D/s) arba “Dominavimas ir Paklusimas” – nežaidiminiai Dominavimas ir paklusimas, kurie išeina už jausminių pramogų ribų, iš anksto aptarti santykiai, kuriuose partneriai turi nelygias teises;

“Sadism and Masochism” (S/M) arba “Sadizmas ir Mazochizmas” - sadomazochizmas; praktikos, kurių metu sukeliamas arba patiriamas skausmas, siekiant malonumo.

Du geriausi taip vadinamų Viduramžių skastybės diržų pavyzdžiai pavyzdžių yra Musée National du Moyen, the Cluny Museum Paryžiuje.

Pimas buvo pagamintas XIIa ir pristatomas kaip "nesusipratimas". Jis turi metalinį diržą pasleptą aksome ir dramblio kaulo detalę, kuri, kaip manoma, apsaugo nuo lytinių santykių.

2.4.2 BDSM istorija

BDSM pradmenys kyla iš senų senovės. Ritualiniai plakimai buvo žinomi dar IX amžiuje iki m.e. Senovės Graikijoje viešasis spartiečių berniukų plakimas vykdavo kasmet prieš Artemidės Ortijos aukurą. Vienas iš seniausių sadomazochistinių scenų rašytinių liudijimų buvo rastas Truskų kapavietėje Tasmanijos regione. Tomba della Fustigazione (6 amžius iki m.e.) oloje pavaizduoti du vyrai, kurie plaka moterį rykšte ir ranka meilės žaidimų metu. Taip pat ir Kama Sutroje yra sadomazochistinio turinio tekstų.

2.4.3 BDSM minėjimas Kamasutroje

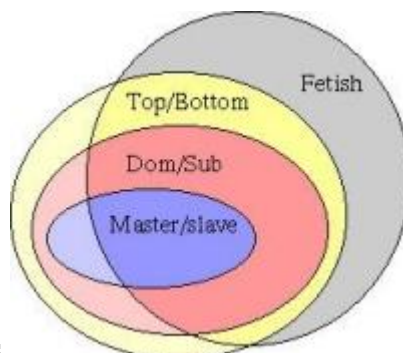
...Sakoma, kad meilės malonumas panašus į rungtynes, nes meilei būdingi nesutarimai ir prasta nuotaika....Dėl šio polinkio smūgiavimas yra taip pat dalis [meilės malonumo]. Vietos [smūgių] - pečiai, galva, krūtinė, nugara, šonai... smūgiavimas būna keturių rūšių, būtent: 1. Smūgis atkalia ranka. 2. Smūgis truputį sulenktais pirštais. 3. Smūgis kumščiu. 4. Smūgis atviru delnu.. (7 dalis, 15-16 sk.: Apie smūgiavimo taikymą).

Tik XVIII amžiuje BDSM pradėjo vertinti kaip išskirtinę seksualinio elgesio formą. Tikriausiai pačiu žymiausiu BDSM atstovu buvo gyvenantis XVIII amžiuje Markizas de Sadas (Marquis de Sade. Manoma, kad jis buvo sadistu ir būtent iš jo vardo kyla terminas „sadizmas“. Terminas „mazochizmas“ kyla iš kito rašytojo vardo: Leopoldo fon Zacher-Mazocho (Leopold von Sacher-Masoch). Jis yra žymaus romano „Venera kailiniuose“ (Venus in Furs) autorius. Šiame romane pagrindinis veikėjas nori, kad jo mylimoji elgtusi su juo kaip su vergu.

BDSM veiksmų diapazonas varijuoja nuo susilaikančių aktų, kaip vergovės ir lengvo plakimo iki intensyvesnių, kaip stipraus skausmo sukėlimo kankinimų metu. Visi šie veiksmai atitinka bendrą pagrindinį BDSM principą „Saugumas, Sveikas protas ir Savanoriškumas“ (Safe, Sane, Consensual - SSC). Jeigu BDSM žaidimo metu kažkas vyksta netinkamai, BDSM partneriai ištaria iš anksto sutartą „stop-žodį“ (safeword), tada veiksmas yra pristabdomas arba visiškai nutraukiamas. Pažymėtina, kad BDSM veiksmas nebūtinai pasibaigia seksu.

2.4.4 BDSM ir fetišas

Formaliai fetišas nėra BDSM dalis.

Fetišistams patinka daiktai nuo

kurių jie susijaudina, tuo metu kai BDSM atstovams patinka ne daiktai, o veiksmai. Tačiau jie turi daug bendro, pavyzdžiui, daug BDSM atstovų naudoja fetišo drabužius ir atributiką. Be to, daugelis S/M klubų turi griežtą dress-kodą, kuriame yra ir fetish drabužių elementų. Tokie dress-kodai leidžia atskirti žmones, besidominančius S/M ir fetišu nuo paprastu „turistų“ (žmonių kurie nėra nei fetišistas nei BDSM mėgėjai, o tiesiog jaučiantys malonumą, matydami tokius veiksmus).

Kalėjimai

BDSM kalėjimas tai yra ta vieta kur vyksta visas BDSM veiksmas. Jis ne visada atrodo kaip tikras kalėjimas ir yra po žeme. Kartais jis atrodo kaip įprastas miegamasis. BDSM žaidimams kalėjimai įrengiami su specialiais S/M įrenginiais, pvz. narvu, kryžiais, pančiais ir kitomis vergovės konstrukcijomis.

Didžioje Britanijoje (ir ne tik šioje šalyje) yra specialios įkalinimo patalpos, kurias galima nuomotis. Paprastai jos nuomojamos dienos bėgyje arba vakare. Kainos gali skirtis, tačiau vidutinė vienos „sesijos“ kaina yra £200-£300 (\$400-\$600). Įkainiai pakankamai dideli, tačiau palyginami viešbučio kambario rezervavimu.

Daugelis BDSM atstovų neturi vietos arba noro turėti specialiai įrengtą kalėjimą savo namuose. Tačiau šiais laikais yra specialių BDSM baldų, kuriuos galima greitai surinkti ir greitai išardyti bei paslėpti. Paprasčiausi iš jų yra plakimo suoliukai ir šv. Andrejaus kryžiai.

2.4.5 Japoniška vergovė

BDSM seksualinės vergovės rūšis yra japoniška vergovė arba šibari (shibari). Tai bottom'as surišimas keliomis nestoromis virvėmis į sudėtingas konstrukcijas. Šibari skiriasi nuo europietiškos ir amerikietiškos vergovės. Vakarų vergovė siūlo tiesiog „aukos“ fiksaciją nejudrioje būsenoje. Japoniško vergovėje bottom'as jaučia malonumą, spaudžiant ir įsitempiančias virvėmis, kuriomis surišta jo krūtinė ir genitalijos. Dar vienas išskirtinis bruožas: šibari praktiškai nenaudojami mazgai.

2.4.6 BDSM mada: oda, antkakliai, skiriamieji ženklai

Kiekvienas renkasi savo apsirengimo stilių. BDSM nekelia apibrėžtų reikalavimų aprangai. Istoriskai susiklostė taip, kad juodos odinės liemenės, kelnės ir batai yra visų BDSM renginių neatskiriama atributika. Tačiau iš tikrųjų jokio dress-kodo tokiuose susirinkimuose tiesiog nėra. Atliekant vaidmenų žaidimus, jei nėra specialių taisyklių, tai apranga paprastai yra arba vakarinės suknelės, arba Adomo ir Ievos kostiumai. Kai kurie akcentuoja prierašumą botagams ir kitiems BDSM atributams. Jei kas nors mėgsta apsirengti fetish drabužiais, ar tai korsetas, ar batai ir latekso rubai, tai BDSM žaidimai būtent tai kas leidžia tam žmogui realizuoti tą savo pomėgį.

Odinė kultūra

Odinė kultūra tapatinama tiek su aprangos stiliumi, tiek ir su BDSM. Todėl dauguma odinės kultūros atstovų automatiškai priskiriami prie BDSM mėgėjų. Tačiau, tai nėra teisinga, nes ne visi BDSM mėgėjai dėvi odinius drabužius. Iš pradžių odinė kultūra buvo gėjų atributu. Ji kilo nuo baikerių kultūros, atsiradusios po Antrojo pasaulinio karo. Šią subkultūrą trumpai apibūdino Lary Taundsend savo darbe „Žmogaus odinėje aprangoje vadovas“ (1972). Jame jis ypatingą dėmesį surė odinei subkultūrai „Senoji Gvardija“ (Old Guard), kurios įstatai numatydavo griežtą formalumą ir karinę discipliną. Ši kryptis turėjo homoseksualų pobūdį ir nenumatydavo seksualių vaidmenų apsisikeitimo tarp partnerių (tai yra switching‘o).

Užsegami ankakliai kaip D/s santykių simbolį dažnai nešioja sub‘ai (nuo angl. „submissive” - pavaldinys).

Yra ir daugiau kitų BDSM atributų, tokių kaip pirsingas, užsegamos apyrankės, tatuiruotės ir kt. Iš tikrųjų nėra universalus BDSM simbolio. Tik patys partneriai sprendžia ką jiems reiškia vienas arba kitas aksesuaras. Tačiau reikia pastebėti, kad odiniai raiščiai ir vėriniai, panašūs į BDSM antkaklius, tapo labai populiarūs gotų ir kitų neformalių kultūrų tarpe. Todėl nešiojantis antkaklį nebūtinai susijęs su BDSM!

Pagal skiriamuosius ženklus (raktus arba spalvotas nosines), kabarojančius iš užpakalinės kišenės galima drąsiai spręsti apie žmogaus potraukius ir pomėgius. Tokia tradicija jau seniai yra gėjų bendruomenėse, o šiuo metu galima ją stebėti ir BDSM mėgėjų tarpe. Tradiciškai top‘o „vėliava“ yra kairėje, o bottom‘o – dešinėje kišenėje. Bendrai priimtina S/M juoda nosinės spalva. Pavyzdžiui, jei vyro užpakalinėje kišenėje kadaroja pilkos spalvos nosinė, tai BDSM‘e jam labiausiai priimtinas sub‘o vaidmuo. Be abejo, daugelis šio dress-kodo spalvų yra pakankamai sąlyginės.

Skiriamosios „vėliavos“ užpakalinėje kišenėje neturi nieko bendro su įprasta BDSM bendruomenės vėliava. Tačiau, jei jau ją paminėjome, tai reikėtų pažymėti, kad BDSM pripažintas simbolis yra Odinio Pasididžiavimo vėliava (Leather Pride flag), sukurta Toni de Blaze‘o. Kitas BDSM simbolis – triskelionas (tris bėgančios kojos arba kreivės, išeinančios iš centrinio taško, taip žinomas kaip triskelis) . Steve Quagmyr sukūrė šią emblemą 1994 metais. Ji aiškinama gan sudėtingai: viena vertus ši emblema simbolizuoja 3 pagrindinius BDSM komponentus: B/D, D/s, S/M; kita vertus primena apie tris pagrindinius BDSM principus: Saugumą, Sveikas protą ir Savanoriškumą, o taip pat simbolizuoja tris pagrindines BDSM orientacijas: Top‘us, bottom‘us ir switch‘us.

2.5 Prototipai subkultūrose. Subkultūrų pavyzdžiai

Ar nesate pastebėję, kad mes, dar prieš susitikdami su niekad nematytu žmogumi, jau pradedame svarstyti, koks jis, ko iš jo galima tikėtis. Nuomonę apie tai stengiamės susidaryti, nagrinėdami visas mums žinomas su tuo žmogumi susijusias detales: kur jis gyvena, kaip rengiasi, kokia mašina važinėja, ką šneka... Pagal šiuos ir kitus išorinius požymius sprendžiame apie žmogaus charakterį, tikslus, vertybes, kitus vidinius ypatumus. Ar tai pagrįsta? Ar mūsų sprendimai nėra iš anksto pasmerkti būti klaidingi, ypač jei nuomonei susidaryti turime labai mažai laiko? O jeigu jie teisingais, kaip turėtume elgtis mes patys, norėdami padaryti kuo geresnį įspūdį? Išsiskirti, sudaryti įspūdį ypač svarbu paauglystėje. Norėdamas susirasti vienodą pasaulėžiūrą, pomėgių turinčių draugų išsiskiria savo išvaizda taip atskleisdamas savo pomėgius ir požiūrį į pasaulį. Tai vadinama socialiniu suvokimu.

„Suvokimas (percepcija) - tai pasaulio pažinimas per regos, klausos, uoslės ir kitus pojūčius. tai žmonių ypatybių, jų elgesio motyvų, tarpusavio santykių suvokimas. Abstrakčiau galima pasakyti, kad socialinis suvokimas - tai socialinės tikrovės vaizdo atkūrimas mūsų psichikoje.“

„Bendraudami mes tiesiogiai, jutimo organais negalime užfiksuoti daugelio socialinių reiškinių, kito žmogaus ypatybių, motyvų. Remdamiesi tuo, ką matome (išvaizda, poza, mimika...), girdime (balso tembras, intonacija, kalbos turinys...), užuodžiamo (kosmetika...) ir kt, stengiamės suprasti, kas yra šis žmogus (kokia jo padėtis visuomenėje, tikslai, savęs vertinimas...). Kitaip sakant, pagal tam tikrus išorinius, jutimo organų fiksuojamus požymius siekiame įvardyti vidines bei kitas tiesiogiai nematomas bendravimo partnerių ypatybes. Taigi socialinis suvokimas yra aktyvus, kūrybiškas pažinimo procesas, kurį ne visada galima griežtai atskirti nuo mąstymo“ (J. Almonaitienė „BENDRAVIMO PSICHOLOGIJA“ 2002. 58, 59 psl.)

„Paaugliai, ieškodami savo tapatumo, yra linkę eksperimentuoti: sekse, karjeroje, religijoje, politikoje ir t.t. Kartais jie tyčia save išbando netikėčiausiose situacijose: „žaidžia" metalistus, pankus, reiverius, baikerius ir pan. Tuo metu keičiasi vaikų ir tėvų santykiai. Jaunuoliai mieliau bendrauja su bendraamžiais nei su tėvais. Tarp tėvų ir vaikų dažnai kyla konfliktai. Tėvai negali suprasti, kodėl jų vaikas blaškosi, nori apversti pasaulį aukštyn kojomis. Tačiau toks paauglio elgesys yra tik bandymas geriau susivokti savyje, atrasti savo vietą visuomenėje. Tam, kad apibrėžtų tokią tapatumo pasiekos ar vaidmenų sumaišties stadiją, E.Erikson įvedė „tapatumo krizės" sąvoką. “ (J. Almonaitienė „BENDRAVIMO PSICHOLOGIJA“ 2002. 53 psl.)

2.5.1 Subkultūra

Subkultūra - kultūros variantas, būdingas tam tikrai grupei žmonių, kurią vienija pasaulėžiūra, pomėgiai, socialinė padėtis kiti ypatumai. Taip pat *subkultūra* vadinama žmonių visuma, kuri skiriasi nuo didžiosios kultūros, kuriai priklauso, tam tikrais elgsenos ypatumais, tikėjimais, nuostatomis, pomėgiais ir kt. Subkultūros nariai (nešėjai) paprastai atskiria vienas kitą pagal tam tikrus elgsenos, aprangos požymius, nors subkultūra gali neturėti jokių formalių (kaip draugijos, klubai, asociacijos ir kt.) ar neformalių (kaip gatvės gaujos ir pan.) struktūrų. Subkultūra, save priešpastanti didžiajai ar oficialiajai kultūrai, vadinama *kontrakultūra*.

Subkultūros nariais tampama perimant subkultūros bruožus iš bendraamžių, tėvų, knygų, televizijos, interneto. Subkultūrai būdingi kultūriniai bruožai padeda jos nariams atpažinti vienas kitą, išskirti save iš bendrosios kultūros, atskirti nuo kitų subkultūrų, kelti statusą savo subkultūros viduje. Subkultūros kultūrinė informacija ir vertybės kartais vadinami *subkultūriniu kapitalu* (*subcultural capital*) arba *simboliniu kapitalu* (*symbolic capital*).

Subkultūra yra didžiosios kultūros dalis, daugiau ar mažiau integruota į ją, nors aiškiai iš jos išsiskirianti tam tikrais bruožais. Tuo tarpu kontrakultūra yra subkultūra, kuri jaučiasi ne šiaip skirtinga nuo likusios bendrosios kultūros, o priešinga jai, atvirai ardanti jos vertybes. Apie 1950 m. *David Riesman* rašė, kad dauguma pasyviai priima komerciškai tiekiamus stilius ir vertybes, o subkultūra aktyviai ieško mažumos stiliaus ir jį interpretuoja kaip ardančias vertybes. Terminas subkultūra yra sociologijos, antropologijos, kultūrologijos terminas.

Subkultūros gali formuotis tam tikroje sąveikaujančių žmonių, susietų amžiaus grupės, rasės, tautybės, klasės, lyties pagrindu, visuomenėje. Subkultūra gali formuotis natūraliai, kaupiantis kultūriniam skirtumams, kol skirtumai pasidaro tokie ryškūs, kad subkultūros nariai ima jaustis skirtingais (kultūrinė divergencija). Priešingas variantas - vienas žmogus ar nedidelė grupė suformuoja tam tikrą elgesio, aprangos, tikėjimų ir kitokių kultūrinių elementų visumą, kurią pateikia ir išplatina visuomenėje, verbuodamas subkultūros narius. Subkultūrų skiriamieji bruožai gali būti estetiniai, religiniai, politiniai, seksualiniai ar jų kombinacija. Subkultūrų tyrimas dažnai susijęs su simbolizmo, atsispindinčio aprangoje, muzikoje, kalboje ir kituose stebimuose subkultūros narių elgesio elementuose. (<http://lt.wikipedia.org/wiki/Subkult%C5%ABra>)

2.5.2 Subkultūrų pavyzdžiai:

- **Gotai**

Gotų subkultūra yra viena iš šiuolaikinių jaunimo subkultūrų, paplitusi daugybėje pasaulio šalių. Subkultūros atsiradimas siejamas su ankstyvąja gotikinio roko scena Jungtinėje Karalystėje 1980 - aisiais bei post-punk judėjimu. Gotikinė subkultūra išliko daug ilgiau negu kiti to paties laikmečio judėjimai ir darėsi vis įvairesnė. Šios subkultūros estetikai ir kultūrinėms tendencijoms didelę įtaką turėjo devynioliktojo amžiaus Gotikinė literatūra, taip pat siaubo filmai bei, gal kiek mažesnę įtaką dariusi, BDSM kultūra. Gotų subkultūra vienija individus, kuriuos sieja panašios muzikos, mados bei, apskritai, estetikos pomėgiai. Gotiška muzika apima daugybę skirtingų stilių, tačiau visiems šiems stiliams yra būdinga liūdesio bei mistiško skambesio tendencija. Subkultūros viduje vyraujantys aprangos stiliai aprėpia deathrock, punk, androgynous, Viktorijos laikų epochos, Renesanso bei Viduramžių stilius bei įvairias jų kombinacijas. Įvaizdžiui sustiprinti dažnai naudojama juoda spalva, ekstravagantiškas makiažas bei šukuosena.

Vizualus menas

Gotų subkultūra padarė didelę įtaką įvairiems menininkams - ne tikai muzikantams - bet taip pat dailininkams bei fotografams. Jų darbų siužetai pagrįsti mistiškais, niūriais ir romantiškais motyvais. Fotografijoje ir tapyboje kūrybinis spektras varijuoja nuo erotiškumo iki romantinio vampyrų ar vaiduoklių vaizdavimo. Gotikinio meno kūrėjai pastebimą pirmenybę teikia tamsioms spalvoms ir nuotaikoms, įkvėpimo semdamiesi iš Gotikinės grožinės literatūros, prerafaelitų tapybos bei Art Novo stilistikos. Vaizduojamojo meno srityje menininkė Anne Sudworth yra gerai žinoma kaip tamsių, nakties paslaptingo kupinų bei gotikine nuotaika alsuojančių peizažų kūrėja. Kiti vaizduojamojo meno atstovai artimi gotiškajai estetikai: Gerald Brom, Nene Thomas, Luis Royo, Dave McKean, Jhonen Vasquez, Trevor Brown taip pat amerikietis komiksų iliustratorius James O'Barr. H R Giger iš Šveicarijos yra vienas pirmųjų menininkų, įnešusių didžiulį indėlį į Gotiško/Industrial įvaizdžio kūrimą, ypač 1979m. pasirodžiusiu, kartu su režisieriumi Ridley Scott kurtu, filmu "Alien" ("Svetimas").

Individualizmas ir vartotojiškumas

Paul Hodkinson savo knygoje, "Goth: Identity, Style and Subculture" ("Gotika: Tapatumas, Stilius ir Subkultūra"), tyrinėja, kaip Vakarų individualizmo kultas, paprastai išreikštas per gebėjimą vartoti, yra adaptuojamas gotų ir kitų subkultūrinių grupių. Daugelis žmonių, aktyviai veikiančių kultūrinėje terpėje, dažnai nesugeba prisitaikyti prie egzistuojančios visuomenės normų, kai tuo tarpu, gotikinė subkultūra jos viduje kuriantiems žmonėms suteikia bendruomeniškumo bei pripažinimo jausmą, kurio jie neranda kurdami bendrose kultūrinėje sferoje. Hodkinson rodo, kaip

gotiškoje gyvensenoje padėtis gali būti įgyta per entuziastingą dalyvavimą ir kūrybiškumą, grupės kūrime, Programos-vadovo-ING, sukūrimo drabužių, projektavimo, kūrimo meno, ar žurnalo mėgėjams rašymo. Jis mano, kad drovais gyvensenos dirbtinumas yra galiojantis alternatyvus pasirinkimas po šiuolaikiniame pasaulyje, palyginti su pateikimu nematomam populiaraus vartotojų teisių gynimo ir žiniasklaidos manipuliavimui.

Religiniai aksesuarai

Tuo metu, kai nėra nieko bendro su religingumo kaklaraištis, kuris suriša goto judėjimą, dvasiniai, antgamtiniais, ir religiniais vaizdais dažnai atlikdavo svarbų vaidmenį gotiškame būde, dainos lyrikoje, ir regimajame mene. Ypač, estetiniai elementai nuo katalikybės vaidina pagrindinį vaidmenį gotų kultūroje. Priežastys to, kad apsirengimo apsirengimo keičiasi tarp asmenų, ir diapazono nuo religingo prisijungimo, satyros, ar tiesiog dekoratyvinių aksesuarorių.

Gotų tipai:

Romantiški gotai yra intuityvaus geidulingo pasaulio gyventojai. Kiekvienas momentas yra tragiškas savo praėjime, kiekviename bučinyje, unikaliame ir prarastame laike. Tikrai meilė įveikia egzistavimo beprasmybę. Romantiški gotai yra žinomi pražūtingi, santykiai dėl jų fantastiško laukimo turėjimu. Tačiau, kai du jų įsimyli su vienu kitų, rezultatas yra galingas ir kartais lemtingas santykis, kuris įkvepia net „normalius“ žmones.

Nusiminėliai gotai .Drabužiai: oda, polivinilio chlotridiniai, tinkliniai drabužiai, grandinės. Jie yra labai drovūs. Gyvenime yra ne per ryškūs, garsus ir karšti. Jie yra linkę būti liguisti ir artistiški.

Gotų mada

Gotų mada yra dažnai supainiojama su sunkiojo metalo mada . Pašaliniai dažnai neatskiria sunkiojo metalo gerbėjų nuo gotų, ypač tų, kurie dėvi ilgus juodus apsiaustus ar naudoja efektingą makiažą - "korpseintą" ("corpse paint") labiau sietiną su juodojo metalo scena. Šabloniškai gotikinė mada yra apibūdinama kaip tamsi, niūri, erotizuota mada. Tipiškam gotiškam įvaizdžiui būdingi elementai, tai juodai nudažyti plaukai, tamsus, atitinkamo stiliaus kostiumas, juodai lakuoti nagai, auskarai įverti įvairiose veido, kūno vietose (tačiau nebūtinai). Stiliaus idėjos yra dažnai pasiskolinamos iš Elžbietos laikų, Viktorijos epochos ar Viduramžių periodo madų; dažnai kaip aksesuarai naudojami katalikybės ar kitų religijų simboliai, kaip, pavyzdžiui, krucifiksas ar egiptietiškas kilpinis kryžius (ankh).

- **Pankai**

Pankai – *punk* subkultūros, gyvenimo ir kūrybos stiliaus, pasireiškiančio muzikoje, madoje, vaizduojamajame mene ir kitur šalininkai.

Žodžiu *punk* kažkada buvo vadinamos prostitutės, o XX a. jis įgavo purvo, atmatų, šiukšlių reikšmę. Žinoma, kad apie 1950 m. žodžiu *punk* Amerikos kalėjimuose buvo vadinami atstumtieji kaliniai. Šiomis dienomis angliškai kalbančiame pasaulyje žodis *punk* vis dar gali būti įžeidžiantis tais atvejais, kai jis taikomas žmogui, kuris nėra pankų judėjimo narys.

Istorija

Punk kultūra pradėjo formuotis JAV apie 1970 m. kaip atsvara tuo metu nepopuliarėjančiam glam rokiui (rokiui su pop muzikos elementais). Pagreitį judėjimas įgavo persikėlęs į Didžiąją Britaniją. Išskiriamos dvi *punk* judėjimo bangos: pirmą (1976-1985) ir antrą (po 1985). Pankroko aukso amžiumi laikomas aštuntojo dešimtmečio vidurys ir antroji jo pusė.

Ideologija

Pankų ideologijai rūpi individo teisė į laisvę ir mažiau apribotas gyvenimo būdas. Įprastinė pankų etika yra radikali ir atsisako susitaikymo su visuomenės normom.

Pankų politiniai įsitikinimai gali būti įvairaus spektro, tačiau dažnai pankai būna apolitiški arba laikosi kairiųjų pažiūrų. Judėjimui nemažai įtakos turėjo anarchistinė filosofija (Pietro Kropotkino, Phakio Beyo veikalai). Dažnai pankų įsitikinimai susiję su anarchizmu, anti-autoritarizmu, anti-nacionalizmu (nors yra ir pankų nacionalistų), anti-militarizmu (pacifizmu), anti-kapitalizmu, anti-rasizmu, anti-seksizmu, anti-heteroseksizmu, ekologija, vegetarizmu, gyvūnų teisėm.

Pankų išvaizda

Pankai siekia peržengti padorumo ribas, sukurti iššūkį, todėl naudoja teatrališkai atrodančius rūbus, kirpimą, kosmetiką, papuošalus, tatuiruotes.

Dažnai pankai vilki siaurus cigaretės formos džinsus, marškinėlius su iššaukiančiom aplikacijom, odinius švarkus ar striukes (dekoruotus grupių logotipais ir ženkliais), sportbačius, riedlentinių ar kareiviškų batus.

Pankų mada įvairius daiktus adaptuoja estetinėms reikmėms: rūbai susegami žiogeliais, aprašinėjami markeriais ar kitokiais dažais, juodas šiukšlių maišas gali tapti suknele ar sijonu. Oda ir vinilas taip pat naudojami, galbūt dėl savo sąsajų su seksualine praktika (bondažu, sadomachizmu).

Tradicinė pankų šukuosena – „skiauterė“, nudažyta ryškia, nenatūralia spalva. Pankai naudoja žiogelius ir skutimosi peiliukus kaip papuošalus, dažnai parodo savo simpatijas tam tikrai grupei ar idėjai, įsisėgdami ženkliuką ar užsisiūdami lopą su logotipu, atspindinčiu idėją (pavyzdžiui, ankstyvieji pankai dažnai naudodavo svastikos simbolį, kad sukeltų šoką, tačiau dabar dauguma pankų yra antirasistai ir verčiau segasi nubrauktą svastikos simbolį).

Kai kurie pankai yra nusiteikę prieš bet kokią madą, ir teigia, kad vienyti turi muzika, o ne mada. Tai dažniausiai pastebima *hardcore punk* subkultūroje.

Vizualinis menas

Pankų menas – tai albumų viršeliai, koncertų skrajutės. Dažnai pankų menas tiesiogiai susietas su politiniais klausimais, kaip, pavyzdžiui, socialinė nelygybė. Naudojami šokiruojantys įvaizdžiai, kurie sukelia įvairius išgyvenimus žiūrovui. Dauguma ankstyvųjų darbų buvo juodai balti, nes buvo platinami zinuose ir dauginami kopijavimo aparatais. Pankų menas suvaidino svarbią rolę trafaretų mene, kurio pradininkas buvo *Crass*.

Dažnai pankų mene naudojamas koliažas (*Crass, Jamie The Stuckism* judėjimas), karikatūra, komiksai.

Šokis

Pankų subkultūroje išsivystė įvairių šokių stilių, kai kurie iš jų gali pasirodyti chaotiški ir grubūs. Kai kurie pankų koncertai atrodo kaip mažos riaušės. Šokio stilius, dažniausiai siejamas su *punk* judėjimu, yra *pogo*. Nardymas nuo scenos (*stage diving*) ir žmonių leidimas per rankas virš galvų (*crowd surfing*) siejami su pirmosiomis pankų grupėmis, tokiomis kaip *The Stooges*. *Ska punk* muzikos stilius propaguoja sumodernintą „skankinimo“ versiją. *Hardcore* šokis išsivystė vėliau iš visų šių stilių.

- **Emo**

Emo " (ang. emotional punk) - jaunimo srovė, prasidėjusi JAV, turinti savo stilių ir "pripažįstamas" muzikos grupes. "Emo" – tai *punk/hardcore* muzikos substilius, išpopuliarėjęs ir dabartinę formą įgavęs devinto dešimtmečio viduryje. "Emo" dar vadinamas emociniu, jausminguoju *hardcore'u*. Neseniai pasiekusi Lietuvą, "emo" banga įtraukia į savo gretas vis daugiau paauglių, kurie nori pademonstruoti savo išskirtinumą ir naujas, negirdėtas, mažai kam suprantamas tiesas.

Verkšlenantis atsiskyrėlis

Naujoji subkultūra formuoja paauglio atsiskyrėlio, atstumtojo įvaizdį. Jiems būdinga depresija, polinkis į saviizoliaciją, liūdesį ir savęs menkinimą. "Emo" subkultūros atstovai išreiškia save rengdamiesi *gothic* ir *punk* stiliaus drabužiais.

Labai svarbi jų gyvenimo dalis - muzika, o ypač jų mėgstamos grupės. Dainų žodžiai yra cituojami visur ir visada. Būdami itin emocionalios asmenybės, "emo" taip pat kuria eiles, dainas, prozą dažniausiai apie liūdesį, vienatvę, skausmą, meilę ir visuomenės bukumą.

"Emo" - tai emocionalusis *punk* rokas su *pop* priemaišomis, susiformavęs ir pakrikštytas Vašingtone. Legendos sklando, jog pavadinimą suteikė muzikos gerbėjas iš minios, šūktelėjęs: „You&undefined're emo!“. Paprastai "emo" muzika yra roko deriniai su ramiu arba beprotiškai rėkiančiu solisto balsu. Populiariausios "emo" grupės yra "Dag Nasty", "Moss Icon", "Mohinder", "Promise Ring", "Mineral", "Get Up Kids", "My Chemical Romance", "The Used", "Taking Back Sunday".

Dabar prie "emo" priskiriamos ir masinių žiniasklaidos priemonių išreklamuotos grupės kaip "Fall Out Boy", "Panic! At The Disco". Tačiau taip formuojamas "emo" įvaizdis nėra tikslus. Iš pradžių "emo" buvo pagrindžio scenos dalis, šiam stiliui nebuvo priskirta tam tikro stiliaus muzika.

Kaukolės + kaspinėliai

Viena "emo" atstovių, keturiolikmetė mokinė Aleksandra, pasakoja, jog klasikinis "emo" nešioja „inkariukus“, cigaretės formos džinsus, auskariuką lūpoje, gausiai apveda akis juodu dažu. Nešiojama daug aprangos detalių su kaukolėmis. „Svarbi stiliaus dalis – šukuosena. Kirpičiai ant šono, dengiantys veidą, plaukai iškarpyti, dažnai iš nugaros pašiaušti. Populiariausia plaukus dažyti juodai, tačiau tai nėra būtina. Tarp "emo" merginų madinga įsisiegti kaspinėlius į plaukus

- **kiberpankai**

Kas žino šios mados krypties ypatumus, neprieštaraus, kad ji tinka drąsiai ir dramatiškai asmenybei. Tiek merginai, tiek vaikinui.

Kiberpankų (angl. „cyberpunk“) mados kryptis – įspūdinga ir kiek futuristinė. Ji darė įtaką menininkams, drabužių dizaineriams, filmų režisieriams, dainininkams. Nežinia, kas konkrečiai paskleidė šį stilių pasaulyje, bet net neabejoju, kad apie 1993-uosius jį stipriai išpopuliarino atlikėjas Billy Idoll, drabužių dizaineris Jean-Paul Gaultier, kompiuterinės technologijos.

Kiberpankų stilių sudaro lyg ir kitų stilių – industrinio, reivo ir gotų – mišinys. Jam būdinga juoda spalva, sintetiniai lakuoti audiniai, neoninių ryškių spalvų invazija, juodi aviatoriaus akiniai ir dideli storapadžiai batai.

Jei nori susikurti tokį stiliuką, įkvėpimo semkis iš filmo „Matrica“, Jean-Paul Gaultier beprotiškų kolekcijų ir anime personažų. Plaukus nusidažyk nenatūralia spalva – mėlyna, balta, žalia ar raudona. Susivelk porą dredu. Jeigu išdrįsi, nusiskusk plikai ir palik porą ilgų sruogų. Nešiok ilgą, žemę šluojantį lietpaltį ir sunkius „Martins“us“.

Šios subkultūros kredo – mokslinės fantastikos žanras, tamsa, technologijos. Tik įsivaizduokite kažkokį cyborg tamsiame požeminiame pasaulyje, keli dešimtmečiai ateityje, su juodu neperšlampamu apsiaustu ir kulkosvaidžiu rankai, ir jūs beveik gavote mintį. Per praėjusius kelis sezonus projektuotojai dirbo trupučio Kiberpanko į jų projektus. Čia Australijoje mes pažymėjome Jessie Hill Nutrauktą Windows kolekciją kaip Kiberpanko jausmo turėjimą. Tuo tarpu, POLIVINILO CHLORIDAS - ypač leggings - iš tikrųjų tapo ganėtinai populiarus kaip mada tendencija (ypatinga padėka turi nueiti pas Kate Moss ir jos Glastonberio aprangą tam.) Mes

nebuvo iš tikrųjų įsitikinę, kiek toliau tendencija nueis, bet tada mes ieškojome 'Wondergirl' fotofotografavimą rugsėjo prancūzų Numero: Kiberpankas aprūpina įranga, susitinka tobulai Femme Fatale plaukai, į padarinio smogimą. Atrodo, kad tai nėra baigta dar.

III. GRAFINIO DIZAINO PROJEKTO „AKSESUARAI IŠREIŠKIANČIOS ŽMOGAUS PRIKLAUSOMYBES“ DARBO TECHNINĖ ANALIZĖ.

Atspirties taškas - žmogaus manijos, priklausomybės.

Darbo koncepcija - „Šiandien mes žvelgiame į dizainą kaip į daugiau nei „gražaus“ daikto ar ženklo kūrimą. Tai yra planavimas, judėjimas iš dabarties į ateitį. Dizaineriai šiandien ne ieško užduočių sprendimų, bet tiria problemas. Vis mažiau lieka specialistų, kurie dirba tiesiog kurdami „gražius kampelius“. Galima pasakyti, kad dizainas kalba nebe tiek apie daiktus savaime, kiek apie procesą. Mes vis dar kuriame daiktus, tačiau jie orientuoti problemai spręsti. Vienas svarbiausių klausimų – tai vartotojai. Mes klausiamo, kas yra vartotojas ir kaip jį galima apibrėžti? Dizaino mokyklos pereina nuo senųjų tradicijų ir susitelkia į tyrimus

Kūrinio paskirtis ir tikslas. Suprojektuoti aksesuarą ir sukurti plakatus, kuriuose dominuoja figūra ir aksesuarai. Figūra - kaip pagalbinė priemonė išreikšti emocijas ir nuotaikas, o aksesuarai padės jas sustiprinti. Grafinio dizaino projekto idėjas perteikiau vizualiai, realizuotas skaistybės diržo maketo projektas.

Kompozicija . Darbe vyrauja tvarkingas chaosas, visi grafinio dizaino kūrinio elementai išsidėstę chaotiškai, bet jų tarpusavio ryšys, tarpusavio santykis pasirinkti neatsitiktinai, yra išieškoti, ilgai derinti . Pasirinkta XV a. – Xva. pab. Viduramžių stilistika . XV a. – Xva. pab. Kostiumo kompozicijoje, kaip ir architektūroje bei buitės reikmenų formavime, dominavo horizontalė. Horizontalių linijų vyravimas vertikalų atžvilgiu suteikė ramybės ir platumo įspūdį visai „antrajai gamtai“, kuriamai romanikoje. Siekiau, kad būtų sukurtas netikėtumo įspūdis, todėl rinkausi priešingas, dinamiškas, kai kur asimetriškas formas.(asimetriškoji kompozicija - komponavimo būdas: netolygus meninio vaizdo elementų išdėstymas centrinės ašies arba centro atžvilgiu. Simetriškosios kompozicijos priešingybė).Figūra buvo komponuojama centre, racionali, taisyklinga. Jos elementai grupuojami centriškai apie pagrindines vaizdo ašis bei taškus, sukuriamas tvirtumo, stabilumo, užbaigtumo įspūdis.Tai tiksliau perteikia situaciją meno pasaulyje, kuris irgi yra labai įvairus ir chaotiškas. Kompozicija buvo sukuriama kontrastuojant (pabrėžiant), harmonizuojant bei akcentuojant plastinės išraiškos priemones: linijas, plokštumas, tūrius, spalvas, šviesą, šešėlius ir nustatant vaizdo dalių proporcijas bei ritmą. Kompozicijos pobūdis priklausė nuo kūrinio paskirties, tikslų ir laikotarpio stiliaus.

Stilistika. Chaotiška. Pasirinkti du skirtingi stiliai, kuriuos sujungus į vientisą , gavau šiuolaikinį miesto žmogų atspindintį stilių : egoistišką, siekiančią savo tikslų, tvirtą asmenybę.

Plano stabilumas. Vidutinis planas dažniausia parodo žmogų veiksmė, judesyje, nes esant šiam planui gerai perteikiama poza, gestas, santykiai su kitais žmonėmis, o taip pat darbo įrankiai, apyvokos daiktai, aplinka.

Pozos pasirinkimas

Yra trys pagrindinės žmonėms būdingos pozos:

- stovėjimas
- sėdėjimas, tupėjimas ir klūpėjimas
- gulėjimas.

Kiekviena iš šių pozų, papildyta rankų ir kojų padėtimi, sudaro įvairius pozos variantus. Primityviose visuomenėse pozų buvę apie šimtas, tačiau šiuolaikinė visuomenė dalies jų seniai atsisakė. Šiandien nėra stovėjimo ant vienos kojos (nebent tik kaip bausmė kokioje nors socialinėje grupėje), sėdėjimo sukryžiuvus kojas (lotoso poza), klūpėjimo ant vieno kelio. Dabartinėse moderniose visuomenėse nepriimta sėdėti arba gulėti ant grindų - tam reikalui yra naudojami baldai. Beveik kiekvienai situacijai - susimąstymui, atstūmimui, pasitenkinimui, pasisveikinimui, stebėjimui, agresijai, susijaudinimui, įtarumui, drovumui yra būdingos tam tikros pozos. Į asmenį, nežinantį pozų reikšmės, gali būti nepalankiai žiūrima, jis gali būti laikomas egocentrišku, necivilizuotu. Ypač išsiskiria pasisveikinimo ir ritualų pozos. Pasisveikinimo pozų spektras - labai platus: kulnų suglaudimas ir galvos nulenkinimas (dauguma Europos šalių, Argentina); gilus nusilenkinimas (Rytų šalys, Japonija); skrybėlės kilstelėjimas (Europos šalys, kuriose nešiojamos skrybėlės); nusilenkinimas drauge su skrybėlės kilstelėjimu (Europos šalys, Lotynų Amerika); abipusis patapšnojimas per petį (eskimų paprotys); draugiškas apsikabinimas, patapšnojant per nugarą (Lotynų Amerika); suglaustų delnų pakėlimas prieš krūtinę drauge su lengvu galvos palenkimu (Indija); vos pastebimas galvos nulenkinimas (Didžioji Britanija); rankų paspaudimas, po to jas lėtai keliant aukštyn (Rytų šalys); rankos paspaudimas ir galantiškas jos pabučiavimas (Prancūzija, Lotynų Amerika). Specialios ritualų pozos yra būdingos religinių bendruomenių apeigoms. Tik ką paminėtosios pozos labiau būdingos skirtingų kultūrų žmonėms, tačiau yra universalių visų kultūrų atstovams priimtinių pozų.

Jos pateikiamos pavyzdyje, sudarytame G. Rosenberg ir J. Langer (6.2 pav.):

- a) smalsus
- b) abejojantis
- c) neutralus
- d) nepripažįstantis, atsisakantis
- e) stebintis
- f) patenkintas savimi
- g) nuoširdžiai priimantis
- h) ryžtingas, apribojantis
- i) slaptas
- j) ieškantis
- k) stebintis
- l) atidus, rūpestingas
- m) piktas, įtūžęs

- n) sujaudintas
- o) įsitempęs
- p) nustebęs, įtarus
- q) niekšiškas,
neaiškus
- r) drovus
- s) mažstantis
- t) apsimetantis

Manoma, kad poza labiausiai priklauso nuo socialinių normų. Ko gero stipriausiai skiriasi Rytų ir Vakarų šalyse gyvenančių žmonių pozos, bent jau tokie reikšmingi elementai, kaip dominavimo - nuolankumo išraiška. Japonai reikšmingomis pozomis laiko krūtinės išstatymą į priekį, atsilenkimą atgal ir galvos nulenkimą. Amerikos gyventojai, kaip ir japonai, taip pat akcentuoja priešiško - draugiško demonstravimo svarbą nors ir panašiomis pozomis, tačiau be nuolankumo elementų. Specifiniai pozų elementai yra būdingi skirtingoms kultūroms, tačiau pagrindiniai dažniausiai turi tą pačią reikšmę.

Pozų elementai susideda iš:

- palinkimo - pirmyn, atgal ir į šonus
- rankų - atvirų, uždarų ir ant klubų
- galvos - palenktos, pakeltos ir pakreiptos į šoną
- kojų - tiesių, išskėstų ir sukryžiuotų.

Šiuos pozų elementus dar papildo viso kūno padėties įtempimas ar atpalaidavimas. Pozą tyrinėjantys mokslininkai teigia, kad poza gali išreikšti tarpasmeninę nuostatą, emocijas ir netgi asmens aktyvumą (M. Argyle, 1994). Suaugusieji žmonės ypač linkę pabrėžti savo dominavimą ir statusą. Jie tai daro visu ūgiu ištempdami savo kūną, atkišdami pirmyn krūtinę, rankas padėdami ant šlaunų, kitaip sakant, visokiais būdais stengdamiesi didinti savo apimtį. Nuolankumas ar pavaldumas yra išreiškiamas galvos palenkimu, nusilenkimu, sumažėjimu. Rankos sukryžiuotos skersai kūno - atstūmimo poza; plačiai išskėstos rankos, ir dar nukreiptos į kitą asmenį - nuoširdaus priėmimo ženklas; į šonus įremtos rankos - neigiama nuostata bendraujančiojo atžvilgiu.

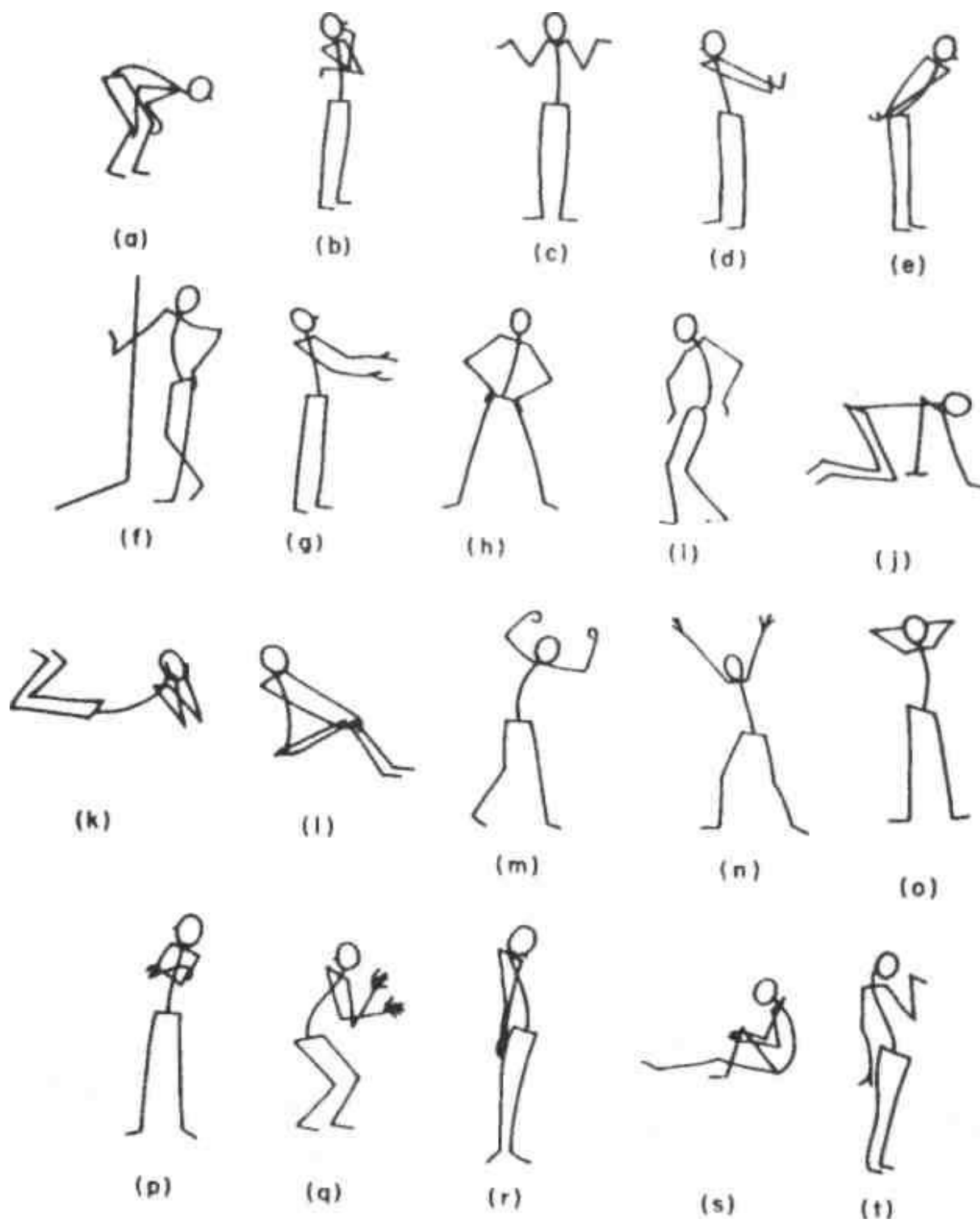
Bet kuriai pozai atspalvio suteikia pasitempimo ar atsipalaidavimo stilius.

Atpalaiduota poza tinka tik bendraujant su žemesnio socialinio statuso žmonėmis, vyrai ją dažniau

taiko moterų atžvilgiu, arba atžvilgiu tų, kurie mažiau patinka. Bendraujant su aukšto statuso žmonėmis, galva visuomet pakelta. Nėra ir negali būti atsipalaidavimo pozos su asmenimis, kurie yra grėsmingi. Interakcijos atveju pastebimas pozų *kongruentumas* (lot. *congruentia* - atitikimas) (D. L Trout ir H. M. Rosenfeld, 1980).

Ne dalykiniam, o betarpiškam bendravimui su mėgstamais, patraukliais asmenimis būdingi specifiniai komponentai - fizinis artumas, pasilenkimas pirmyn, prisilietimas, atviras žvilgsnis ir atsisukimas į asmenį. Tokių bendravimo komponentų tikslas - sumažinti interpersonalinį atstumą ir padidinti savitarpio supratimą. (J. Almonaitienė „BENDRAVIMO PSICHOLOGIJA“ 2002. 111- 114 psl.).

6.2 pav. Pozų reikšmės (pagal M. Argyle, 1994, p. 205)

Fotografavimo objekto apšvietimas, kaip meninės išraiškos priemonė.

Aktyviausia fotografijoje meninės išraiškos priemonė yra objekto apšvietimas, sukuriantis vienokį ar kitokį fotografinio kūrinio piešinį. Objekto apimties ir faktūros perteikimo išraiškumas bei jo nutįsimo erdvėje įspūdis tiesiogiai priklauso nuo apšvietimo. Būna toks apšvietimas, kada objektų plastinių formų apimtis ir erdvės pojūtis išnyksta. Esant vienodam apšviestumui priekinio plano ir daiktų, esančių kadro gilumoje, erdvės pojūtis išnyksta, o daiktai atrodo esantys greta vienas kito. Esant vienodam figūros ir fono tonavimui sunku nustatyti daikto kontūrinę formą, nes ji susilieja su fonu. Esant vienodam visų daiktų apribojančių plokštumų apšviestumui, prarandamas apimties įspūdis, nes tada blogai matomos apibūdinančios objektą briaunos, iškilimai ir įdubimai.

Tačiau paskutinės fotosesijos metu buvo pasirinktas toks apšvietimas, kada išraiškingas šviesotamos piešinys, harmoninga tonų kaita objekto paviršiuje, padarė juos panašius į originalą, todėl nuotrauka tampa panaši į gyvą tikrovės atvaizdą.

Faktūra. Fotografuojant buvo labai svarbu perteikti daiktų faktūrą, nes tai padidina nuotraukos panašumą į originalą. (Faktūra – tai daikto paviršiaus struktūra.) Vyravo blizgios ir matinės faktūros. Gerai perteikti blizgias, tiek matines faktūras nuotraukoje padėjo tinkamai parinktas apšvietimas. Svarbu buvo nukreipti žiūrovo dėmesį į pagrindinį vaizdo objektą. Yra daugybė sprendimo būdų, tačiau visada išlieka pagrindinis reikalavimas: vaizdavimo objektas visada turi būti aktyvesnis negu fonas.

Koloritas. Sąvoka koloritas į fotografiją atėjo iš dailės. Meninių spalvotų nuotraukų koloritas, suprantama, yra artimas dailės koloritui. Tačiau sąvoką „koloritas“ galima taikyti ir juodabaltėms nuotraukoms. Fotografas suranda būdus ir metodus, kaip išgauti vieningą toninį nuotraukos sprendimą. Galima sukurti nuotraukoje šviesų, saulėtą arba tamsų tonalumą. Nors terminas „koloritas“ lotyniškai reiškia color – spalva, tačiau nespalvotoms nuotraukoms, turinčioms harmoningą achromatinių tonų gamą, jį galima pagrįstai taikyti. Todėl taikydami šį terminą nespalvotoje fotografijoje, mes kalbėsime jau ne apie spalvas, o apie achromatinius tonus, kurie sudaro nuotrauką. Kitais žodžiais tariant, nespalvotos nuotraukos koloritas – tai jos toninis sprendimas. Gamtoje visos spalvos turi tris pagrindinius požymius: spalvinį toną, kuris priklauso nuo šviesos bangos ilgio, sodrumą ir šviesumą arba ryškumą. Įvairios ryškios ar pastelinės spalvos juodabaltėje fotografijoje įgauna juodų, pilkų ir baltų tonų gamą ir skiriasi tik šviesumu. Spalvos juodabaltėje fotografijoje praranda du svarbius požymius – spalvinį toną ir sodrumą, tačiau išlaiko šviesumą. Skirtingo šviesumo tonai, lygiai taip pat kaip ir paveikslo spalvos, negali nuotraukos

plokštumoje pasiskirstyti patys savaime – jie turi būti suderinti. Nespaltvotos nuotraukos gali būti šviesaus arba tamsaus tonalumo, priklausomai nuo dominuojančio tono. Dominuojantis tonas priklauso nuo šviesių ir tamsių dėmių santykio kadre.

Nespaltvotą vaizdą sudaro skirtingas tonų skaičius. Kuo tonų mažiau, ir kuo toliau vienas nuo kito pagal tonų skalę jie yra išsidėstę, tuo didesnis vaizdo kontrastas. Objekto spalvos ir tonai skirtingai atrodo ryškiai apšviesti ar būdami šešėlyje, todėl ir nuo apšvietimo priklauso nuotraukos tonalumas.

Nuotraukos tonalumas taip pat priklauso ir nuo fotografavimo metu naudojamos optinės sistemos. Objektyvai turi skirtingas korekcijas, todėl jais galima padaryti nuotraukas labai ryškaus ar minkšto piešinio nuotraukas. Be to, ir šviesos filtrų pagalba galima pergrupuoti tonus kadre ir pagerinti nuotraukos koloritą. Geltoni, oranžiniai ir raudoni šviesos filtrai padidina šviesotamsos kontrastą, nes patamsina visus šešėlius.

Geltos ir raudonos objekto spalvos – šviesėja. Fotografinės medžiagos irgi keičia tonalumą: kontrastingos – duoda grafinį piešinį, o minkštos – gerai perteikia švelnius pastelinius tonus, o taip pat apšvietimo efekto charakteristiką.

IV. ĮGYTŲ ŽINIŲ PRITAIKOMUMAS PRAKTINIAME DARBE. PLAKATŲ PASKIRTIS.

ŠU įgijau dailės (dizaino) bakalauro laipsnį, o vėliau įstojau į ŠU dailės (dizaino) magistrantūrą, nes mano profesinė veikla yra ir bus susijusi su grafiniu dizainu. Todėl įgytos žinios dirbant su tokiomis programomis kaip Corel draw, Photoshop suteikia galimybę realizuoti savo idėjas vizualiai. Manau, kad studijų kokybė magistrantūroje labai priklauso nuo konkrečių dėstytojų. Man labai pasisekė, nes tapau Dizaino katedros magistrante. Man teko kartu ir dirbti, ir mokytis, bet ŠU galėjau tai suderinti. Manau, kad dėstytojai buvo labai supratingi, todėl turėjau galimybę patobulinti anglų kalbos žinias, įgyti profesinių žinių. Studijomis esu patenkinta, nes gavau tai, ko ir tikėjaisi.

Magistro darbas, tema „Aksesuarai išreiškiantis žmogaus priklausomybes“ skirtas pristatyti aksesuarus, ir iš visų amžiaus grupių jaunimas dažniausiai siejamas su vizualiąja kultūra, todėl šis projektas kuriamas jiems. Jaunimo nuomonę daugiausia veikia reklama, madingi plakatai. Dizaineriai, palyginti su kitų sričių darbuotojais, dėl savo profesijos pobūdžio, turi gerokai daugiau galimybių įtakoti žmonių supratimą apie socialines problemas.

IŠVADOS

Pastaruoju metu itin išaugus mokslininkų susidomėjimui vizualiąja kultūra ir susiformavus studijų kryptims, kuri įvardijama kaip vizualiosios studijos, analizės apimtis išsiplėtė. Iš visų amžiaus grupių jaunimas dažniausiai siejamas su vizualiąja kultūra. Daugelis jaunimo subkultūrų vizualiai išsiskiria iš aplinkos savo stiliumi – apranga, šukuosenomis ir aksesuarais. Kartais netgi subkultūros stilistika itin išsiskiria iš aplinkos, o subkultūros įvaizdis palaikomas piktinantis tais, kurie kreipia dėmesį į išorinius dalykus, tiek pačiais subkultūros atstovais, tiek ir pašaliniais. Įsigilinus į subkultūras, supratau, kad aksesuarų estetiškas vaidmuo, tai tik viena iš funkcijų, kurias jie atlieka. Tai ypač pastebima jaunimo grupėse pvz., pankų, kiber pankų, rokerių, bdsm subkultūrose. Jų naudojami aksesuarai išreiškia vidinę būseną, išduoda priklausomybę tam tikrai grupei, bei atskleidžia pomėgius.

Dizainas yra vizuali priemonė socialinėms, kultūrinėms, gamybinėms ir ekonominėms vertybėms kurti, vienijanti įvairių socialinių tiek geografinių kultūrų žmones. Sukurdama vizualinio dizaino projektą, siekiu atkreipti dėmesį į akcentus – aksesuarus, kurie leis iš naujo susipažinti su jumis supančiais paaugliais.

LITERATŪROS SĄRAŠAS:

1. Algirdas Gaižutis / „Meno sociologija - Vilnius: Enciklopedija, 1998
2. Juozas Statkevičius / „Grožio kirtis“ ,2006
3. Juozas Adomonis / „Nuo taško iki sintezės“
4. J. Burneika / „Forma. Kompozicija. Dizainas.“
5. Algirdas Gaižutis / „Estetika tarp tobulumo ir mirties“
6. Bulotaitė L. Narkotikai ir narkomanija: iliuzijos ir tikrovė. Vilnius : [Tyto alba], 2004.
7. Sutkaitytė D. Atkryčio prevencijos metodinės rekomendacijos. Kaunas: V3 studija, 2005.
8. Andresen A., Bulotaitė L., Kortese C. A. Savigalba ir savigalbos grupių steigimas. Vilnius: Visuomenės sveikatos ugdymo centro leidykla, 2002.
9. DiClemente C. C. Addiction and change : how addictions develop and addicted people recover. New York (N.Y.) London : Guilford Press, 2003.
10. Therapeutic communities for the treatment of drug users / edited by Rawlings B. and Yates R. London Philadelphia (Pa.) : Jessica Kingsley Publishers, 2001.
11. Jung J. Psychology of alcohol and other drugs : a research perspective. Thousand Oaks (Calif.) London New Delhi : SAGE Publications, 2001.
12. J. Almonaitienė BENDRAVIMO PSICHOLOGIJA 2002 m.
13. Bulotaitė L. Priklausomybių psichologiniai aspektai. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla,

INTERNETINĖS SVETAINĖS:

- <http://www.ve.lt/?rub=1065924821&data=2006-02-21&id=1140458623>
- <http://www.zebra.lt/lt/moterims/aistros/Priklausomas-nuo-sekso-2008-08-17.html>
- <http://klaipeda.diena.lt/dienrastis/priedai/sokoladas/nevaldomas-apsipirkinejimas-pripazintas-liga-112970>
- <http://alexandermcqueen.jurgita.lt/naujienos/851>
- <http://infashion.blogas.lt/alexander-mcqueen-pavasarisvasara-2010-kolekcija-1397.html>
- <http://infashion.blogas.lt/saldus-fetisas-su-lady-gaga-fotosesija-1543.html>
- <http://www.alexandermcqueen.com/int/en/servicePages/aboutMcQueen.aspx>
- <http://www.oxfordartonline.com/subscriberarticleimggroveart/F020876>
- <http://natalieshau.carbonmade.com/>
- <http://212.180.4.184/www.jeanpaulgaultier.com/va/HC/Default.htm>
- http://bp1.blogger.com/_bEBzZgZ5Tmc/SHr2_3bqmgI/AAAAAAAAAG64/TcmVy3iuz14/s1600-h/Jean+Paul+Gaultier+Haute+Couture+fall+2008+11.jpg
- http://bp1.blogger.com/_bEBzZgZ5Tmc/SHryJTJE0_I/AAAAAAAAAG6I/bshTebqdZ14/s1600-h/Jean+Paul+Gaultier+Haute+Couture+fall+2008+4.jpg
- <http://madaa.blogas.lt/haute-couture-66.html>
- <http://lt.wikipedia.org/wiki/Subkult%C5%ABra>

PRIEDAI

